

Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta

Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního

Diplomová práce

Autorskoprávní ochrana databází

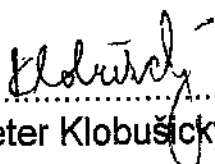
Vedoucí diplomové práce : JUDr. Zuzana Císařová

Diplomant : Peter Klobušický, 5. ročník, Mlynská 12, Piešťany, 92101, SR

Akademický rok odevzdání diplomové práce: 2006/2007

Na tomto místě bych velice rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Zuzaně Císařové, za mimořádně vstřícný přístup při konzultacích, zájem, připomínky a čas, který věnovala mé práci.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

.....
Peter Klobušický

Obsah

1. Úvod	1
2. Pojem, historie a klasifikace databází	2
2.1 Definice.....	2
2.2 Historie.....	3
2.3 Klasifikace databází.....	3
3. Směrnice	5
3.1 Vývoj směrnice.....	5
3.2 Struktura směrnice.....	6
3.3 Autorskoprávní ochrana a ochrana pořizovatelů databází	7
3.4 Ochrana sui generis.....	9
3.5 Pořizovatel a oprávněný uživatel databáze.....	11
3.6 Ochrana sui generis a ekonomický aspekt.....	13
3.7 Výjimky z ochrany.....	15
3.8 Délka ochrany.....	15
3.9 Implementace v jednotlivých zemích EU a EHP.....	16
4. Judikatura Soudního dvora Evropské unie	19
4.1 Rozsudek Evropského soudního dvora ve věci The British Horseracing Board Ltd. a další versus William Hill Organisation Ltd.	19
4.2 Rozsudky ve věcech Fixtures Marketing Ltd. proti Oy Veikkaus Ab, Fixtures Marketing proti Svenska Spel AB a Fixtures Marketing Ltd. proti Organismos prognostikon agonon podosfairou AE.....	23
5. K mezinárodní úpravě	25
6. Ochrana databází v ČR	27
6.1 Vývoj autorských práv v ČR.....	27
6.2 Pojem databáze.....	28

6.3 Autorskoprávní ochrana databází.....	30
6.4 Právo pořizovatele databáze.....	34
7. Technické prostředky ochrany autorských práv.....	37
8. Alternativní metody řešení sporů z autorského práva.....	42
9. Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví.....	44
10. Závěr.....	47

Seznam použitých zkratk

AZ – zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Směrnice – Směrnice č. 96/6/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. března 1996, o právní ochraně databází

Informační směrnice – Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

EU – Evropská unie

ES – Evropská společenství

SES – Smlouva o založení Evropských společenství

ESD – Evropský soudní dvůr

Komise – Evropská komise

EHP – Evropský hospodářský prostor

Bernská úmluva – Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, revidovaná v Berlíně 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu 20. března 1914 a revidovaná v Římě 2. června 1928, v Bruselu 26. června 1948, ve Stockholmu 14. července 1967 a v Paříži 24. července 1971

WIPO – Světová organizace duševního vlastnictví

WCT – Smlouva WIPO o právu autorském, Ženeva 1996

TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, která je přílohou 1C k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace sjednané dne 15. dubna 1994 v Marrakéši, uveřejnené pod. č. 191/1995 Sb.

1. Úvod

V současné informační společnosti se důležitým fenoménem stávají počítače a samozřejmě také internet. S tím je spjat také nebývalý rozvoj informací, které se staly mnohem dostupnější, rychlost jejich přenosu je neporovnatelná, ale v první řadě narostlo jejich množství do takových rozměrů, že dnes je zcela nemožné všechny informace sledovat, vnímat, zpracovávat a vyhodnotit. A tak se dostáváme k hlavní myšlence vzniku databází, kdy organizování veškerých informací prakticky ze všech oblastí života, od velmi jednoduchých či primitivních až po velmi složité, značně zjednodušuje orientaci v určité informační nepřehlednosti. Databáze tedy nepochybně maximálně ulehčují orientaci v informačních tocích, jsou jakýmsi produktem lidské vynalézavosti, dnes už zcela jistě spjaté s podnikavostí. Vytváření databází se tak stalo výnosným podnikáním, těžícím z rozvoje moderních informačních technologií a jejich schopnosti neustále kvalitněji a rychleji zpracovávat enormní množství informací.

Současně s rozvojem databází a neustálým usnadňováním manipulace s nimi a s daty v nich obsaženými však vzniká riziko jejich zneužití. Stejně snadné jako jejich využívání, přizpůsobování či měnění se jeví také jejich neoprávněné kopírování či rozšiřování. Dostáváme se k situaci, kdy existuje zcela nepochybný zájem společnosti na tvorbě databází, také zcela nepochybný zájem podnikatelů na jejich tvorbě, který se však ztrácí v případě, kdy databáze nebudou chráněny. Je totiž zcela jednoduché, a to za marginální náklady, zkopírovat obsah databáze a dále jej šířit za zlomek ceny oproti ceně, za kterou jí nabízel pořizovatel. Ten však do jejího pořízení musel investovat a v rámci podnikatelské investice očekává její návratnost a nějaký zisk. V případě nechránění těchto investic by tak podnikatelé ztratili zájem na tvorbě databází, čímž by utrpěla nepochybně celá společnost.

Vzhledem k výše uvedenému vznikla společenská potřeba právní ochrany databází, jelikož původní autorskoprávní ochrana chránila jen zlomek vznikajících databází. Na půdě EU tak byla dne 11. března 1996 přijata Směrnice o právní ochraně databází. S tím samozřejmě v rámci členství ČR v EU souvisí i novelizace AZ. A právě rozbor této nové právní úpravy a nových právních institutů bude stát v centru naší pozornosti.

2. Pojem, historie a klasifikace databází

2.1 Definice

Dle internetového slovníku Wikipedia je databáze určitá uspořádaná množina informací (dat) uložená na paměťovém médiu. V širším smyslu jsou součástí databáze i softwarové prostředky, které umožňují manipulaci s uloženými daty a přístup k nim. Tento systém se v české odborné literatuře nazývá systém řízení báze dat (SŘBD). Běžně se označením databáze, v závislosti na kontextu, myslí jak uložená data, tak i software (SŘBD). Tolik tedy definice internetového slovníku Wikipedia.¹

Definicí databází můžeme nalézt celou spoustu, přičemž jsou také značně odlišné. Příkladem toho je i výše zmíněná definice slovníku Wikipedia a zcela jiný pohled na databáze v právní oblasti, kde širší výklad zahrnující do databáze i softwarové prostředky nepřichází v úvahu. Naopak, z pohledu autorskoprávní ochrany je zcela zásadní rozlišování mezi uspořádáním elektronické databáze samotné a následným počítačovým zpracováním. Autorskoprávní ochrana se totiž poskytuje na jedné straně pouze elektronické databázi bez ohledu na procesy ovládacího programu a na druhé straně tomuto programu vytvářejícímu uživatelské rozhraní, které se zpravidla od původního uspořádání databáze značně liší. Nakonec i samotná EU přijala v této oblasti dvě samostatné směrnice, jednu zvlášť k ochraně databází a jednu zvlášť k ochraně počítačových programů.

Tyto rozdíly v definicích jsou však zcela logické, neboť je zřejmé, že trochu jiný bude pohled na databázi v oblasti informatiky a jiný v právní oblasti, což se ukáže zejména při klasifikaci databází, kde jsou v rozdílných oblastech nauky používána také zcela rozdílná kritéria, a tedy různé klasifikace.

V obecném smyslu však všechny definice v zásadě popisují databázi jako určitý vnitřně organizovaný soubor informací, dat, nebo údajů, tedy soubor poznatků o jakýchkoli skutečnostech. Základní podmínkou je vnitřní organizace, která pak umožňuje využít základní funkci databáze, tedy snadné vyhledávání prvků v ní obsažených. V běžném životě se s nimi setkáváme v podobě telefonních seznamů, jízdních řádů, kuchařek, novin, televizních programů, atd.

---

¹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Database>

2.2 Historie

Předchůdcem databází byly papírové kartotéky. Umožňovaly uspořádávání dat podle různých kritérií a zařizování nových položek. Veškeré operace s nimi prováděl přímo člověk. Správa takových kartoték byla v mnohém podobná správě dnešních databází.

Dalším krokem bylo převedení zpracování dat na stroje. Za první velké strojové zpracování dat lze asi považovat sčítání lidu ve Spojených státech v roce 1890. Paměťovým médiem byl dřevěný štítek a zpracování sebraných informací probíhalo na elektromechanických strojích. Elektromechanické stroje se využívaly pro účely zpracování dat další půlstoletí.

Velkým impulsem pro další rozvoj databází byl překotný vývoj počítačů v padesátých letech 20. století. Ukázalo se, že původně univerzální používání strojového kódu procesorů je (nejen) pro databázové úlohy neefektivní, a proto se objevil požadavek na vyšší jazyk pro zpracování dat.

Postupem času se databázové systémy v rámci stále nových projektů vznikajících na různých konferencích zdokonalovaly. V 70. letech se objevují první relační databáze, v 90. letech pak nastupují objektově orientované databáze. V současnosti se spíše prosazuje kompromisní trend objektově-relační technologie.

2.3 Klasifikace databází

Jeden z možných způsobů kategorizace databází vychází z jejich struktury. Ta je vytvořena způsobem výběru a uspořádání obsahu.

Výběr stanovuje, jaké informace a z jaké oblasti či ohledně jaké problematiky se do databáze zařazují, dále zda se zahrnou všechny relevantní údaje nebo bude výběr omezen dalším kritériem, kupříkladu časem. Databáze pak můžeme rozdělit na všeobecné, nabízející informace v maximální škále, typicky encyklopedie, a speciální, zaměřené pouze na určitou problematiku či oblast.

Uspořádání obsahu pak znamená jeho organizaci. Všeobecné databáze se zpravidla třídí abecedně, nebo jiným jednoduchým způsobem, speciální se pak třídí v závislosti na specifikách oblasti, z níž jsou příslušné informace vybrány.

Databáze sice existovaly již dříve, nicméně nejpodstatnější rozvoj zaznamenaly v souvislosti s rozvojem informačních technologií. Došlo k nebývalému zjednodušení vytváření, rozmnožování, rozšiřování, zpracování a využívání databází. Ostatně i při zrodu samotného internetu stály databáze. Rozvoj informačních technologií však

s sebou přinesl i rizika, protože stejně jako je jednoduchá manipulace s daty, jejich dotváření, měnění, přizpůsobování atd., tak je jednoduché i jejich neoprávněné rozmnožování, kopírování či zpřístupňování.

Z výše zmíněného plyne dělení na databáze elektronické a neelektronické. Elektronické databáze můžeme rozdělit na základě mnoha kritérií. Často používané je například dělení podle cílové skupiny, na kterou se daný portál zaměřuje (např. na obchodníky, právníky, fyziky, chemiky). Stále častěji se také používá dělení na kategorie koncových uživatelů (začátečníci, pokročilí), kterým databáze vychází vstříc pomocí speciálních uživatelských rozhraní a stylem dialogu (komunikace) s uživatelem. Nesmíme opomenout ani tematické třídění.

Databáze lze třídit i s ohledem na osoby, které je vytvářejí. Kritériem je zde zda databázi vytváří jedinec nebo skupina. Důležitou je pak v případě rozsáhlých a náročných databází skupinová práce, v případě jednoduchých samostatná práce jednotlivce od začátku až do konce. U databází vzniklých skupinovým přičiněním jsou pak důležité i otázky, zda se jedná o zaměstnavatele a zaměstnance, investora, objednatele či zhotovitele.

Dalším kritériem by mohlo být dělení na komerční a nekomerční databáze. Komerční jsou typicky vytvářeny v rámci podnikatelské činnosti pro zisk, nekomerční jsou vytvářeny buď pro soukromé účely, nebo pro různé jiné účely bez podnikatelských pohnutek. Sem lze přiřadit i databáze vznikající v oblasti vědeckého bádání.

Hrubším dělením databází je členění podle jejich typů (poslání). Na základě tohoto hlediska rozlišujeme tyto typy elektronických zdrojů:

- 1.) bibliografické databáze - slouží pro získání přesné citace, někdy i abstraktu,
- 2.) plnotextové - obsahují plné texty, většinou bez grafických doplňků,
- 3.) faktografické - uvádějí konkrétní textové či numerické údaje,
- 4.) databáze typu rejstříků a katalogů – rejstříky a katalogy firem, výrobků atd.

Z hlediska způsobu ukládání dat a vazeb mezi nimi můžeme rozdělit databáze na databáze síťové, hierarchické, relační, objektové a objektově relační.

3. Směrnice

3.1 Vývoj Směrnice

Prvním významným dokumentem na půdě ES, v němž se zmiňuje potřeba zvýšené ochrany databází, je tzv. Zelená kniha o autorském právu a o technologické výzvě ze dne 7. června 1988.² V dokumentu o dvě stě třiceti šesti stranách je této problematice věnováno přibližně 13 stran hlavy 6., kde najdeme vymezení databází, otázky právních problémů vyplývajících z ukládání a získávání informací užíváním databází a ochranu proti kopírování. Na závěr Komise navrhuje rozšíření ochrany databází v oblasti práv souvisejících s právem autorským, přesněji k právům výrobců zvukových záznamů. Pravděpodobně vůbec poprvé se zde objevuje myšlenka ochrany investice v souvislosti s pořízením databáze. Nakonec ale zůstalo jen u návrhu a prosadil se názor považující tehdejší autorskoprávní ochranu za dostatečnou.

Situace se změnila až 13. května 1992, kdy Komise předložila návrh směrnice obsahující zvláštní právo k databázi, přičemž impulsem zde byla soudní rozhodnutí, jež tehdy tato práva značně omezovala.³ Databáze je v návrhu specifikována jako soubor děl, údajů nebo jiných materiálů, uspořádaný systematicky nebo metodicky elektronickými prostředky včetně materiálů potřebných k provozu, přičemž již tehdy byly vyňaty počítačové programy, byť by tyto databáze obsluhovaly (k jejich ochraně sloužila Směrnice o ochraně počítačových programů). Problémem se ukázalo být zúžení předmětu pouze na elektronické databáze a tak musel být návrh částečně upraven.

Dalším důležitým dokumentem při formování konečného textu Směrnice byla zpráva Europe and the global information society – Bangemann report recommendations to the European Council⁴ známa ve zkratce jako Bangemannova zpráva, která Směrnici nasměrovala více k autorskému právu oproti předchozím návrhům obsahujícím i nekalosoutěžní ochranu. Základním postulátem Bangemannova týmu bylo zlepšování životních podmínek, hospodářský a sociální pokrok a zejména proměna evropské společnosti ve společnost informační. Dále bylo poukázáno na zaostávání za USA a Japonskem v této oblasti, čehož důsledkem by mohlo být zvýšení nezaměstnanosti, pokles investic, úpadek a celková hospodářská recese v Evropském společenství, a to v případě nenastoupení cesty světového trendu informatizace

² Zelená kniha ze dne 7. června 1988 o autorském právu a o technologické výzvě [Green paper on copyright and the challenge of technology – copyright issues requiring immediate action]

³ Explanatory Memorandum for a Proposal for a Council Directive on the Legal protection of databases, COM (92) 24 final – SYN 393 Brussels, 13 May 1992

⁴ <http://www.earchive.cz/down/eeurope/bangemann.pdf>

společnosti. Bangemannova zpráva obsahovala řadu doporučení harmonizace právní úpravy v oblasti nových technologických fenoménů jako mobilní komunikace, satelitní technologie, širokopásmové vysílání, ISDN a v neposlední řadě také návrh nové harmonizované úpravy ochrany databází.

3.2 Struktura Směrnice

Směrnice se skládá:

- a. z tzv. úvodních recitálů,
- b. definice pojmu databáze, odlišení od počítačového programu,
- c. vymezení databází chráněných autorským právem včetně rozsahu ochrany a výjimek z ní,
- d. vymezení databází chráněných tzv. právem sui generis (zvláštním právem pořizovatele databáze) včetně doby ochrany, rozsahu ochrany a výjimek z ní,
- e. a společných, přechodných a závěrečných ustanovení.

V úvodních recitálech nalézáme důvody přijetí Směrnice, kterými jsou nejen nejednotná úprava ochrany v jednotlivých členských státech, ale zejména také nedostatečná úroveň právní ochrany databází. V souvislosti s myšlenkou jednotného vnitřního trhu a závěrů již uváděné Bangemannovy zprávy o potřebě vytvoření informační společnosti v Evropě musely být tehdejší rozdíly jednotlivých úprav odstraněny. Nelze opomenout také fakt, že máme na mysli jen ochranu databází tradičním právem autorským, ochrana databází stojících mimo autorské právo byla totiž zcela nedostatečná a nejednotná a představovala v podstatě jakousi mezeru v právním řádu.⁵

Databáze tedy měly sehrát důležitou roli při budování informační společnosti⁶ a Komise se tedy jednoznačně rozhodla podpořit i ekonomické zájmy a investice v souvislosti s pořizováním databází, tedy nejen harmonizaci v oblasti tradiční autorskoprávní ochrany.⁷ Zvažována byla také možnost využití alternativy práva soutěžního, jenomže tato oblast byla také zcela neharmonizovaná a odlišnosti jednotlivých úprav v rámci ES byly tak velké, že členské státy by jen stěží našly shodu. Tradičním problémem této koncepce je také postih jiných osob než soutěžitelů. Úprava

---

⁵ Recitály Směrnice 38 a 39.

⁶ Recitál Směrnice 9.

⁷ Recitály Směrnice 6-8, 12, 38-42, 55 a 58.

ochrany použitím smluvního práva se jeví ještě komplikovanější a tak neoptimálnější se ukázala koncepce ochrany sui generis na bázi práva autorského.⁸ Společnými prvky s právem autorským jsou ochrana na určitou omezenou dobu, exkluzivita tohoto práva a možnost jeho převodu, naproti tomu odlišnost představuje informace jako předmět práva sui generis, to, že postačí vlastně jen existence databáze a poškození samotné investice není potřeba prokazovat. I proto by se v této souvislosti spíše dalo uvažovat o ochraně informace, i když cílem zůstává ochrana investice pořizovatele databáze.

Směrnice řeší v článku 7 odst. 4 případný střet úprav plynoucí z rozdílnosti autorského a soutěžního práva, upravuje tedy problematiku paralelní existence práva sui generis a jakéhokoliv jiného práva k obsahu nebo struktuře databáze. Na rozdíl od autorskoprávní ochrany právo sui generis omezuje volné užití informací zařazených do chráněné databáze, což se také jasně odráží v evropské judikatuře. Ze Směrnice dále plyne zákaz rozšiřovat ochranu na jednotlivá fakta nebo údaje. Autorskoprávní ochrana těchto prvků, neboli obsahu je totiž záležitostí vnitrostátního práva členských států.⁹ Dalším zákazem, který obsahuje Směrnice, je zákaz zneužívání dominantního postavení nositelem práva sui generis. V této úpravě se odráží rozhodnutí ESD ve věci Radio Telefis Eirann a ostatní proti Komisi, též zvaném Magill, ze 6. dubna 1995.¹⁰

3.3 Autorskoprávní ochrana a ochrana pořizovatelů databází (ochrana sui generis)

Již jsme se zabývali základní myšlenkou vzniku celé Směrnice, tedy jakousi nedostatečností samostatné původní autorskoprávní ochrany databází, která nezajišťovala ochranu investic vynaložených na jejich pořízení. Vedle této ochrany tak paralelně směrnice formuluje novou konstrukci tzv. práva sui generis neboli ochranu pořizovatele databáze.

Autorskoprávní ochrana představuje vlastně ochranu její struktury, resp. stavby,¹¹ musí tedy splňovat základní podmínku, a to, že způsob výběru nebo uspořádání jejího obsahu je autorovým vlastním duševním výtvořem, přičemž tato

---

⁸ Recitály Směrnice 5 a 6.

⁹ Recitály Směrnice 18, 45 a 46.

¹⁰ C-241/91 a C-242/91; žalovaným byl vydavatel Magill TV Guide Ltd. z Irska, který vydal seznam tv programů dostupných v Irsku vytěžujíc data ze seznamu vysílatelů, přičemž irský soud rozhodl proti společnosti Magill, ESD však v zájmu podpory soutěže rozhodl ve prospěch Magill Ltd., když judikoval zneužití dominantního postavení žalobců a tv program charakterizoval jako nový odvozený produkt na irském trhu.

¹¹ Recitál 15 Směrnice.

podmínka původnosti je zároveň jedinou, neboť se nepřipouští žádná jiná hlediska jako třeba estetická nebo kvalitativní.¹²

Tvůrčí činností autora se zde rozumí určitá duševní činnost, jež je odrazem a projevem jeho individuální osobnosti, tvůrčí fantazie a schopností. Uvážíme-li původnost výběru, tak pravděpodobnost ochrany databáze se zvyšuje s počtem prvků, ze kterých bylo autorem vybíráno. Co se týče původnosti uspořádání obsahu, důležité je, aby takové uspořádání nebylo obvyklé, typické, jako např. řazení jmen dle abecedy, jinak by samozřejmě nemohlo být považováno za autorův vlastní duševní výtvor.

Obsah databáze je z hlediska její ochrany zcela bez významu, nicméně paralelní existence autorskoprávní ochrany děl obsažených v databázi s ochranou souborného díla a jeho struktury je samozřejmě možná,¹³ dokonce lze říci, že takto chráněný obsah může mít určitý pozitivní zprostředkovaný vliv na ochranu databáze samotné. Tento vliv by byl pochopitelně ještě větší v případě splynutí autora obsahu s autorem souborného díla.

Podstatou databází jako takových je však často právě určitá jednoduchost, mnohdy až triviálnost, která ve výsledku zjednodušuje práci, šetří čas a náklady, nicméně právě tato jednoduchost často způsobuje, že databáze není ve výsledku autorskoprávně chráněna.

Dalším problémem je skutečnost, že pod touto ochranou je jen databáze zcela stejného a stejně uspořádaného obsahu dat. Změnou výběru obsahu nebo jeho uspořádání autorskoprávní ochrana končí, nejedná-li se o zpracování díla ve smyslu autorskoprávním. Stává se tedy určitým paradoxem, že čím obecnější, jednodušší a mnohdy tedy i více praktická je databáze, tím obtížnější je dosáhnout její ochrany v režimu autorskoprávním.

Tady se ale dostáváme k problému. Je totiž nepochybné, že databáze vzniká činností osob, vynaložením úsilí, času, financí či jiných prostředků, avšak může se stát, že zůstane zcela bez ochrany autorským právem a tím tedy i uvedené investice bez odměny. Samotná autorskoprávní ochrana se tedy ukázala jako nedostatečná, neboť je nepochybné, že bez zajištění ochrany investic v souvislosti s tvorbou databází neexistuje vždy dostatečná motivace k jejich tvorbě, přičemž je nepochybný jejich pozitivní přínos pro společnost.

Všechny tyto argumenty vedly ke vzniku evropské koncepce právní ochrany databází *sui generis*, teorií řazené do oblasti práv příbuzných s právem autorským.

---

¹² Recitál 16 Směrnice.

¹³ Recitály 26 a 27 Směrnice.

O klasické autorské právo se však zcela jistě nejedná, předmětem ochrany sui generis jsou jakékoliv podstatné investice do pořízení databáze a ne tvůrčí přístup autora. Již původní návrh této úpravy byl spíše odvozován od soutěžního práva a chránil pořizovatele proti neoprávněnému vytěžování a zužitkování databáze nebo její podstatné části.

Až později se prosadila koncepce, která již zahrnovala jakékoliv vytěžování a zužitkování, tedy nejen neoprávněné, a tak právo sui generis je dnes někde na pomezí práva autorského a soutěžního. Některé prvky jako např. převoditelnost práva pořizovatele databáze svědčí příbuznosti s oblastí práv duševního vlastnictví, jiné berou ohled na tzv. obvyklé využívání databáze a jsou spíše příznačné pro soutěžní právo.¹⁴ Právo sui generis tedy vzniklo především proto, aby hájilo ekonomické zájmy pořizovatelů databází.

3.4 Ochrana sui generis.

Předmětem práva sui generis jsou tedy všechny definované databáze. Ochrana se poskytuje pořizovateli, jenž vynaložil kvalitativně anebo kvantitativně podstatnou investici do pořízení před vytěžením nebo zužitkováním databáze.¹⁵ Takovým vkladem je investice odborná či finanční, anebo vynaložení času, úsilí nebo energie.¹⁶

Vkladem kvantitativním jsou typicky finanční prostředky, kvalitativním kupříkladu podnikatelský nápad.

Vytěžování znamená trvalý nebo dočasný přenos celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části jakýmikoliv prostředky nebo v jakékoliv formě na jiný nosič.¹⁷

Zužitkování znamená jakoukoliv formu zpřístupnění veřejnosti, rozšiřování rozmnoženin, pronájemem, spřažením nebo jinými formami přenosu.¹⁸ Veřejné půjčování není vytěžováním ani zužitkováním.¹⁹

Právo pořizovatele databáze lze převést, postoupit nebo poskytnout podle smluvní licence.²⁰ Nabytí licence však neumožňuje bez dalšího s databází volně nakládat.

¹⁴ Články 7 odst. 3, 5 a 8 odst. 2 Směrnice.

¹⁵ Článek 7 odst. 1 Směrnice.

¹⁶ Recitály 39 a 40 Směrnice.

¹⁷ Článek 7 odst. 2 písm. a) Směrnice.

¹⁸ Článek 7 odst. 2 písm. b) Směrnice.

¹⁹ Článek 7 odst. 2 in fine Směrnice.

²⁰ Článek 7 odst. 3 Směrnice.

Kompilace několika záznamů hudebních výkonů na CD zásadně nespadá do rozsahu této Směrnice, a to jak proto, že jako kompilace nesplňuje podmínky autorskoprávní ochrany, tak proto, že nepředstavuje dostatečně podstatnou investici způsobilou k ochraně podle práva sui generis.²¹

Právo kontroly nad vytěžováním a zužitkováním se tedy vztahuje k databázi, přesněji k její kvalitativně či kvantitativně podstatné části, nikoli k jejím jednotlivým prvkům, které mohou být předmětem samostatné autorskoprávní ochrany jako jednotlivá autorská díla, nebo naopak pouhými fakty samostatně nechráněnými. Co je podstatnou částí však Směrnice definuje pouze abstraktně odkazem na obvyklé užívání a na oprávněné zájmy pořizovatele.²² Dle důvodové zprávy ani nelze přesně a obecně definovat podstatné či nepodstatné části databáze.²³ Kvalitativně podstatnou část bychom mohli hledat ve srovnání hodnoty této části s hodnotou celé databáze, kvantitativně podstatnou část nám pak může definovat počet prvků této části oproti celkovému počtu prvků dané databáze. Hranice jsou však zcela určitě nezřetelné a mění se v závislosti na tom, zda jsou posuzovány z hlediska pořizovatele nebo uživatele. Důvodem tohoto rozlišování je fakt, že kvalitativně a kvantitativně nepodstatné části mohou být oprávněně užity i bez souhlasu pořizovatele,²⁴ což by spíše mělo svědčit užití pro soukromé a nekomerční účely. Naopak, využití podstatné části je většinou spojeno s investičními zájmy nositele práv a nemůže být bez svolení realizováno ani pro soukromé účely, s výjimkou vytěžování neelektronických databází.

Stejně tak nedovoleným je opakované nebo systematické vytěžování anebo zužitkování nepodstatných částí obsahu databáze zahrnující jednání, jež je v rozporu s obvyklým využíváním této databáze nebo které je nepřiměřeně na újmu oprávněným zájmům pořizovatele databáze.²⁵ Znamená to, že i jednotlivá zdánlivě povolená jednání mohou být posouzena jako neoprávněná, jestliže se jedná o jednání prováděné opakovaně a systematicky na újmu oprávněným zájmům.

Teoreticky může nastat situace, kdy se uživatel snaží najít určitou informaci a prohledává tak databázi, přičemž je-li neúspěšný, nevědomky a neúmyslně vytěží podstatnou část databáze. Je tedy otázkou zda uváděné systematické a opakované vytěžování či zužitkování předpokládá úmyslné jednání, nebo se jedná o odpovědnost objektivní. Názory na tuto otázku se různí, někdo se přiklání na stranu pořizovatelů

²¹ Recitál 19 Směrnice.

²² Článek 8 odst. 2 Směrnice.

²³ Stacino, M.-C., Ferre, J.-M., De Pover, A.-M. In-Depth Study of the EU Directive of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases, s. 18; (<http://www.eurogeographics.org/ExpertGroups/wg1/In-depht.pdf>).

²⁴ Článek 8 odst. 1 Směrnice.

²⁵ Článek 7 odst. 5 Směrnice.

s poukázáním na možná rizika zneužití, někdo naopak na stranu uživatelů a práva na informace s tvrzením minimální možnosti zneužití a taktéž argumentací, že databáze představuje vlastně podnikatelskou investici, kde takovýmto prohledáváním nemůže vzniknout újma její komerční hodnotě.

Jinou otázkou je vyhledávání v elektronických databázích, v případě zobrazení obsahu databáze na obrazovce vyžadujícího trvalý nebo dočasný přenos celého takového obsahu nebo jeho podstatné části na jiný nosič. Takovéto jednání by vždy mělo být podrobena svolení nositele práva.²⁶

Prvním prodejem rozmnoženiny databáze na hmotném nosiči v rámci ES uskutečněným nositelem práva nebo s jeho souhlasem je vyčerpáno právo na kontrolu opětovného prodeje této rozmnoženiny v ES, takže jej nemůže dále ovlivňovat. To se však netýká on-line databází a jejich rozmnoženin.

3.5 Pořizovatel a oprávněný uživatel databáze

Členské státy poskytnou pořizovateli databáze, jenž vložil kvalitativně nebo kvantitativně podstatnou investici do získání, ověření nebo prezentace jejího obsahu, právo bránit vytěžení nebo zužitkování celého obsahu databáze anebo alespoň její podstatné části.²⁷ Pořizovatel je osobou, která vyvíjí iniciativu a nese tak riziko investování, nemůže to tedy být subdodavatel nebo zaměstnanec, ale pouze zaměstnavatel nebo objednatel databáze, pokud ji tito nevytvářejí zcela samostatně a bez pomoci.²⁸

Směrnice neobsahuje konkrétní způsob řešení vztahu pořizovatele a jeho zaměstnanců či dodavatelů a daná úprava je tedy věcí členských států. Výše uvedená ochrana se vztahuje nejen na fyzické osoby, ale taktéž na společnosti a podniky vytvořené v souladu s právem členského státu, jež mají zapsané sídlo, správní ústředí či základní obchodní sídlo uvnitř ES. Kde však má taková společnost nebo podnik pouze své zapsané sídlo na území ES, jeho chod musí být na trvalém základě skutečně spojen s hospodářstvím členského státu.²⁹

Oprávnění k dílům, která jsou obsahem databáze, mohou mít jejich autoři. Ti musejí dát souhlas k zařazení svého díla do databáze, toto však nezpůsobuje změnu práv k takovému dílu. Když tedy udělí autor svolení k zahrnutí svého díla do databáze

---

²⁶ Recitál 44 Směrnice.

²⁷ Článek 7 odst. 1 Směrnice.

²⁸ Recitál 41 Směrnice.

²⁹ Článek 11 odst. 2 Směrnice.

podle nevýlučné dohody, může třetí strana užít taková díla nebo předměty ochrany za předpokladu požadovaného svolení od autora nebo nositele příbuzného práva, aniž by jí v tom mohl s odvoláním na právo sui generis zabránit pořizovatel databáze, a to za podmínky, že taková díla nebo předměty ochrany nejsou z databáze vytěženy ani nejsou zužitkovány na jejím podkladě.³⁰ Pořizovateli tedy zařazením libovolného prvku nebo i díla nevzniká jakékoli nezávislé právo, ani se tím nerozšiřuje autorskoprávní ochrana na pouhá fakta nebo údaje, může pouze bránit třetím osobám, aby vytěžily prvky z jeho databáze.³¹

Oprávněným uživatelem se rozumí fyzická či právnická osoba, která má se souhlasem pořizovatele nebo na základě zákona povolen přístup k databázi, tedy nabyvatel licence, nájemce anebo osoba užívající databázi na základě výjimky z práva sui generis. Je to tedy každý, kdo užívá pouze nepodstatnou část databáze bez přivolení nositele práv, nebo všichni uživatelé nad rámec nepodstatné části databáze v rozsahu vymezeném souhlasem.

Z toho plyne, že je přinejmenším žádoucí a vhodné upravit vztah mezi oprávněným uživatelem a nositelem práv k databázi na základě písemné licenční smlouvy, obsahující přesné vymezení rozsahu poskytnutých oprávnění k předmětné databázi.

Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna veřejnosti jakýmkoliv způsobem, nesmí provádět taková jednání, jež jsou v rozporu s obvyklým využíváním databáze nebo jsou nepřiměřeně na újmu oprávněným zájmům pořizovatele databáze.³² Takovéto jednání nemůže být povoleno ani smluvně, neboť Směrnice je v tomto ohledu kogentní a stanovuje neplatnost takových ujednání.³³ Uživatel tedy nesmí jednat mimo svá legitimní práva a poškozovat tak investici, jelikož zákaz vytěžování či zužitkování podstatné části databáze se týká nejen případného vytvoření parazitujícího konkurenčního výrobku, nýbrž i jednání působícího podstatnou škodu ve vztahu k investici.³⁴ Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna veřejnosti jakýmkoliv způsobem, dále nesmí ani působit újmu nositeli autorského práva nebo práva příbuzného s právem autorským s ohledem na díla či předměty ochrany obsažené v databázi.³⁵ Za případu, že by uživatel věděl nebo musel vědět, že se

---

³⁰ Recitál 18 Směrnice.

³¹ Recitály 45 a 46 Směrnice.

³² Článek 8 odst. 2 Směrnice.

³³ Článek 15 Směrnice.

³⁴ Recitál 42 Směrnice.

³⁵ Článek 8 odst. 3 Směrnice.

nejedná o oprávněného nositele práva k databázi, považuje se jakékoliv takové užívání za nedovolené.

V případě tvorby odvozeného díla je taky třeba zvýšené pozornosti, protože i v případě užití nepodstatné části databáze, která je v podstatě volná, může být databáze užitá jen obvyklým způsobem a nesmí způsobit újmu pořizovateli databáze. Při tvorbě těchto odvozených děl se tedy jeví vhodné vždy žádat souhlas nositele práv. Konkurenční databáze vytvořená neoprávněným vytěžením původní totiž nepředstavuje žádný přínos pro společnost, naopak poškozuje vložené investice a v případě umožnění takového jednání taky snižuje motivaci k tvorbě databází.

Ne vždy však rozhoduje pořizovatel databáze o jejím užití zcela volně, protože v zájmu soutěže mezi dodavateli informačních produktů a služeb nesmí být ochrana podle práva sui generis přiznána takovým způsobem, aby usnadňovala zneužití dominantního postavení, zejména pokud jde o tvorbu a rozšiřování nových produktů a služeb, které mají po stránce duševní, dokumentární, technické, hospodářské nebo obchodní přidanou hodnotu.³⁶ O výjimkách z práva sui generis bude pojednáno níže.

3.6 Ochrana sui generis a ekonomický aspekt

Právo sui generis tedy vzniklo především, aby hájilo ekonomické zájmy pořizovatelů databází, protože autorskoprávní ochrana sama byla v tomto ohledu nedostatečná. S rozvojem společnosti a informačních technologií došlo k situaci, kdy významnou roli získává určitý specifický druh databází, konkrétně jejich elektronická podoba, přičemž kopírovat je, rozmnožovat a ku příkladu prostřednictvím internetu sdělovat veřejnosti je možné za zcela marginální náklady bez zhoršení kvality či jakýchkoliv jiných rozdílů. Kdyby tedy zůstali zcela nechráněné, což by nastalo při neexistenci práva sui generis jako takového a autorskoprávní ochrany v daném případě, mohli by je začít nabízet ostatní za zcela neadekvátně nízké ceny. To by vedlo k situaci, že by takové databáze byly k dispozici za minimální ceny, v krajním případě by se dalo říct že by se staly volnými, přičemž je však zcela nepochybné že pořizovatel často uhradil vysokou částku v souvislosti se vstupními náklady, a očekává návrat těchto investic navýšený o zisk. V případě neexistence ochrany by tedy vlivem trhu musel pořizovatel databáze s cenou dolů a z výše zmíněného plyne že jako podnikatel nejen nevyprodukoval žádný zisk, ale ani zdaleka by neuhradil své vstupní náklady.

---

³⁶ Recitál 47 Směrnice.

Dostáváme se tak do situace, kdyby vlastně ze strany ekonomických subjektů vůbec nebyl zájem na tvorbě databází.

Databáze jako takové slouží ke shromažďování a následnému vytěživání informací a jejich pozitivní přínos pro společnost je zcela určitě bez pochyb. Proto tedy, a na tom se shodnou snad všichni, je určitá ochrana nutná. Otázkami, při kterých se už s takovou shodou nesetkáme, jsou způsob ochrany a hlavně její míra. Problémy související s nedostatečnou ochranou jsme již pojmenovali výše. Co se ale stane, když je právní úprava silně na straně pořizovatelů databází? Ukazuje se, že přílišná ochrana vede k vzniku informačních monopolů, čehož následkem je pak snížení konkurence a tím i produkce a růst cen. I tento stav je samozřejmě pro společnost nežádoucí a investice do ochrany se jeví jako neefektivní, trh databází se nikterak nerozvíjí a nadhodnota přechází na pořizovatele.

Dochází tedy k intervenci státu, primárně EU, na trhu databází tvorbou příslušné právní úpravy, kde by cílem jednoznačně mělo být dosažení rovnováhy mezi pořizovatelem a uživatelem, neboli vytěživatelem, tedy vlastně klasické rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Pouze rovnovážná a ze všech aspektů vyvážená ochrana může vést k růstu jak tvorby, tak i užívání a tedy celkovému rozvoji databází. Je nutné citlivě vnímat rozdíly mezi jednotlivými druhy databází, ne každá si totiž zaslouhuje stejnou ochranu. Určitý pomyslný matematický vzorec efektivity ochrany bychom mohli vyjádřit tak, že součet hodnot jednotlivých individuálních prvků tvořících obsah databáze musí být vyšší než cena pořízení samotné databáze. Samozřejmě čím vyšší je tento rozdíl, tím efektivněji se jeví ochrana dané databáze. Nelze však zapomenout na výjimky ve veřejném zájmu, kde se uvedený vzorec neuplatní, ku příkladu u vědeckých databází. Celkově v Směrnici nalézáme řadu omezení a výjimek mající za cíl pozitivní diskriminaci uživatelů, jenž jsou v rozumné míře určitě společensky žádoucí, neboť uživatel se zde jeví v typickém obchodně-právním postavení slabšího.

I ekonomický pohled na danou problematiku obsahuje řadu zjednodušení a představuje pouze jeden úhel pohledu. Uvážíme-li rozsah databází a jejich trh, dále pak různost skupin vytěživatelů atd., dojdeme k závěru, že je nutno brát v úvahu také jiné, neekonomické prvky.

3.7 Výjimky z ochrany

Jak již bylo uvedeno výše, smyslem režimu výjimek je jakási korektura nerovnovážných vztahů vznikajících mezi pořizovateli a uživateli databází a také často veřejný zájem. Dochází tedy k určitému omezení nositele práv z důvodu společenského rozvoje. Směrnice EU obecně povoluje 3 výjimky z ochrany, přičemž ponechává zcela na vůli zákonodárců jednotlivých členských států, zda bude implementovat všechny, nebo dokonce žádnou.³⁷

První výjimku představuje omezení práv pořizovatelů v případě vytěžování obsahu neelektronické databáze, která je zpřístupněna veřejnosti jakýmkoliv způsobem k soukromým účelům.³⁸ Omezením této výjimky pouze na neelektronické databáze se Směrnice celkem určitě snaží přispět k potírání počítačového pirátství.

Druhou výjimkou je možnost implementace vytěžování pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, jestliže je označen pramen, a to v rozsahu ospravedlnitelném nekomerčními účely, jichž má být dosaženo.³⁹ Tato výjimka může být dle Směrnice dále omezena jen na určité kategorie vzdělávacích nebo vědeckých institucí.⁴⁰

Nakonec výjimka může být stanovena i v případě vytěžování anebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení, pokud se tak neděje na újmu výlučných práv pořizovatele databáze.⁴¹ Z toho plyne, že pouze v tomto jediném případě lze databáze nejen vytěžit, ale i zužítkovat.

Členské státy, které v době přijetí Směrnice měly úpravu právně srovnatelnou s právem *sui generis*, si mohly zachovat výjimky vymezené v původní právní úpravě.⁴²

3.8 Délka ochrany

Práva pořizovatele databáze vznikají dnem jejího dokončení a končí uplynutím 15 let od 1. ledna roku následujícího po dni dokončení nebo, v případě, že došlo v této lhůtě k zpřístupnění veřejnosti, je to 15 let od 1. ledna roku následujícího po dni

---

³⁷ Článek 9 Směrnice.

³⁸ Článek 9 písm.(a) Směrnice.

³⁹ Článek 9 písm.(b) Směrnice.

⁴⁰ Recitál 51 Směrnice.

⁴¹ Článek 9 písm.(c) Směrnice.

⁴² Recitál 52 Směrnice.

takového prvního zpřístupnění.⁴³ Pokud jde o prokázání dne dokončení databáze, důkazní břemeno nese pořizovatel.⁴⁴

Každá podstatná změna obsahu databáze, vyhodnocená kvalitativně nebo kvantitativně, včetně jakékoliv změny vyplývající z nahromadění postupných dodatků, výpustků či změn, které by vyústily v dotčené databázi v podstatnou novou investici, vyhodnocenou kvalitativně či kvantitativně, kvalifikuje databázi vyplývající z takové investice pro její vlastní ochrannou dobu.⁴⁵ Důkazní břemeno ohledně skutečnosti, že podstatná změna obsahu databáze představuje podstatný nový vklad, nese pořizovatel.⁴⁶

V případě takového podstatného nového vkladu se volnou stává pouze starší verze databáze, a to v momentě kdy pro ni vyprší ochranná doba. V této oblasti nalézáme protichůdné názory. Podle některých se ochrana prodlužuje jen u nových částí, zatímco pro původní části databáze se ochrana nemění. To by však nepochybně vedlo k obtížnému zjišťování délky ochranné doby jednotlivých částí, přičemž běžný uživatel takovou skutečnost takřka vůbec nemá možnost zjistit. Za zmínku ještě stojí rozlišení databází na provozované offline a online, kde se přidává další komplikace s rozlišováním nové a starší verze, a to u online databází. Lze tedy spíše přepokládat, že ochrana vznikající podstatným novým vkladem se vztahuje na celou databázi včetně částí převzatých z databáze původní.

Ochrana podle ustanovení této směrnice bude rovněž poskytnuta ve vztahu k databázím, jejichž pořízení bylo dokončeno po 1. lednu 1983 a to nejméně do 1. ledna 2013.⁴⁷

3.9 Implementace v jednotlivých zemích EU a EHP

Směrnice je určena členskými státy,⁴⁸ ty je pak samy ve smyslu článku 249 (189) implementují do jednotlivých vnitrostátních právních řádů. Za situace, kdy nedojde k včasné a řádné implementaci, může dojít, jak plyne z konstantní judikatury, k vertikálnímu vzestupnému účinku směrnice.⁴⁹ U směrnic dostatečně jasných,

⁴³ Článek 10 odst. 1 a 2 Směrnice.

⁴⁴ Recitál 53 Směrnice.

⁴⁵ Článek 10 odst. 3 Směrnice.

⁴⁶ Recitály 54 a 55 Směrnice.

⁴⁷ Články Směrnice 14 odst. 3-5, 16 odst. 1.

⁴⁸ Článek 17 Směrnice.

⁴⁹ Rozsudky ve věcech: 9/70 Grad vs. Finanzamt Traunstein, SbSD. 1963, s. 825; 41/74 Van Duyn vs Home Office, SbSD. 1974, s. 1337; 148/78 Ratti, SbSD. 1978, s. 1619; 152/84 Marshall vs Southampton and South West Hampshire Area Health Authority, SbSD. 1986, s. 723; 80/86 Kolpinghuis Nijmegen, SbSD. 1987, s. 3969.

jednoznačných, bezpodmínečných a nedávajících prostor k uvážení se tak může vůči státu, který nedostal své povinnosti včasné a řádné implementace, dovolat svého práva soukromá osoba. Vertikální přímý účinek se tedy týká jenom nároku soukromých osob vůči státu, nikoliv jejich povinnosti vůči němu, a vůbec se nedotýká vztahů mezi soukromými osobami navzájem.

Tzv. horizontální přímý účinek znamená, že vnitrostátní právo musí být vykládáno v souladu s právní úpravou komunitárního práva, nikoli však *contra legem*.⁵⁰

Dále byl judikován pro případ nepromítnutí směrnice do národního právního řádu nárok na náhradu škody, která vznikne z důvodu neprovedení této směrnice.⁵¹

1.) Implementace provedené načas.

Dle článku 16 odst. 1 a 2 Směrnice měly členské státy uvést v platnost zákony, předpisy a správní normy potřebné k souladu s touto Směrnicí před 1. lednem 1998. Dále tato ustanovení měla v době přijetí v jednotlivých právních úpravách členských států obsahovat odkaz na tuto Směrnicí a znění ustanovení vnitrostátního práva, které měly přijmout v oblasti upravené touto Směrnicí, nakonec předat Komisi.

Prvním státem, který provedl implementaci, bylo Německo, stalo se tak federálním zákonem o informačních a komunikačních službách, tzv. multimediálním zákonem,⁵² který byl vyhlášen 28. července 1997 a účinným se stal k 1. lednu 1998.

Ještě dvěma státům se povedlo splnit časový limit implementace. K 1. lednu 1998 byla účinná novela autorského zákona ve Švédsku, ve Velké Británii bylo vydáno 18. prosince 1997 nařízení k autorskému právu a právům k databázím, s účinností rovněž k 1. lednu 1998.

2.) Implementace se zpožděním.

A. Bez postihu.

Zbylé členské státy, kromě výše zmíněných tří, stanovenou lhůtu nedodržely. Zpoždění pěti z nich však nebylo natolik vážné, aby se jím stihla Komise zabývat.

---

⁵⁰ Rozsudky ve věcech 14/83 Von Colson a Kamann proti zemi Severní Porýní-Vestfálsko, SbSD. 1987, s. 3969 a C-106/89 Marleasing, SbSD. 1990, s. 4135.

⁵¹ Rozsudek ve věci Frankovich vs Itálie, C-6/90 a C-9/90, SbSD. 1991, s. 5357.

⁵² Gesetz zur Regelung der Rahmenbedingungen für Informations- und Kommunikationsdienste, Bundesgesetzblatt Teil I vom 28.7.1997, Seite 1870.

Rakousko upravilo svůj autorský zákon novelou z 9. ledna 1998,⁵³ Španělsko upravilo svůj právní řád odpovídající Směrnici zákonem č. 5/1998 ze 7. března 1998, který byl novelou zákona o duševním vlastnictví, účinnosti nabyl 1. dubna 1998.⁵⁴ Ve Finsku byla implementována Směrnice zákonem č. 250/1998 z 3. dubna 1998, v Dánsku harmonizoval úpravu zákon č. 407/1998 z 26. června 1998 s účinností od 1. července 1998. V tento den došlo k novelizaci právní úpravy také ve Francii, zákonem č. 98-536, tedy novelizací zákona o duševním vlastnictví.⁵⁵ Poslední zemí, která stihla implementovat Směrnici před zahájením procesu ze strany Komise byla Belgie, stalo se tak relativně pozdě, a to dne 10. srpna 1998 s účinností k 1. září 1998.⁵⁶

B. Zahájené procesy.

Zbývajících 6 států neoznámilo přijetí potřebné legislativy do konce září 1998, a tak jim bylo dne 2. října 1998 zasláno odůvodněné vyjádření v této záležitosti.⁵⁷ Bylo jim sděleno, že splní-li ve lhůtě dvou měsíců povinnosti plynoucí ze Směrnice, Komise proti nim nezahájí soudní proces. Tento termín však nesplnil ani jeden ze států. I přes tento fakt však formální zahájení procesu proběhlo až rok po zaslání odůvodněného vyjádření, a to 4. října 1999. Došlo tak k tomu, že Itálie oznámila Komisi přijetí příslušné úpravy 16. května 1999⁵⁸ a Nizozemí přizpůsobilo svůj právní řád 8. července 1999.⁵⁹ Komise tedy až 4. října 1998 zažalovala u ESD pro nesplnění povinnosti implementace a tedy provedení Směrnice, v souladu s článkem 226 (169) SES Irsko (C-370/99), Lucembursko (C-348/99), Portugalsko (C-506/99) a Řecko (C-484/99). Z důvodu provedení implementace pak bylo opět asi po roce zastaveno soudní řízení proti Řecku⁶⁰ a Portugalsku⁶¹.

Závěrem zbylých dvou procesů bylo konstatování ESD, že žalované státy skutečně nesplnily povinnost harmonizace své právní úpravy v přiměřeném čase, čímž porušily ustanovení Směrnice. ESD tak rozhodl v neprospěch obou zbývajících států,

⁵³ Bundesgesetz, mit dem das Urheberrechtsgesetz geändert wird, Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich Nr. 25/1998 ausgegeben am 9.1.1998.

⁵⁴ Ley numero 5/98 de 6.3.1998, de incorporación al Derecho español de la Directiva 96/9/CE, del Parlamento Europeo y del Consejo, de 11.3.1996 sobre la protección jurídica de las bases de datos, Boletín Oficial del Estado numero 57 de 7.3. 1998, Pagina 7935.

⁵⁵ J.O.R.F. ze dne 2. července 1998, s. 10075.

⁵⁶ Loi du 10.8.1998 transposant en droit judiciaire belge la directive européenne du mars 1996 concernant la protection juridique des bases de données, Moniteur belge du 14.11.1998, p. 36913.

⁵⁷ Proceeding of the Court of Justice and the Court of First Instance of the European Communities.

⁵⁸ Decreto legislativo n. 169 del 6.5.1999, Attuazione della direttiva 96/9/CE relativa alla tutela giuridica delle banche di dati, pubblicato nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 16.5.1999, n. 138, SG (99) A/10154.

⁵⁹ Wet van 8 juli 1999, houdende aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan richtlijn 96/9/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 1996 betreffende de rechtsbescherming van databanken.

⁶⁰ Zák. č. 2819/2000, účinný k 15. březnu 2000.

⁶¹ Zák. č. 122/2000, účinný od 4. července 2000.

tedy Lucemburska a Irsko.⁶² Zatímco Lucembursko provedlo implementaci Směrnice až po rozhodnutí ESD⁶³, Irsku se povedlo harmonizovat svou právní úpravu ještě před vydáním uvedeného rozhodnutí.⁶⁴ ESD však námitku Irsko již nepřijal a rozhodl v jeho neprospěch.⁶⁵

Státy EHP nepatřící do EU se rovněž zavázaly implementovat Směrnici. Jako první harmonizaci provedlo Norsko zákonem z 16. dubna 1999, kterým bylo upraveno tzv. katalogové právo obsažené v autorském zákoně. V tomtéž roce přizpůsobilo svou legislativu Lichtenštejnsko a s ročním zpožděním upravil svůj právní řád i Island, a to zákonem č. 60/2000.

4. Judikatura ESD

4.1 Rozsudek ESD ve věci The British Horseracing Board Ltd. a další versus William Hill Organisation Ltd. (C-203/02)

Rozsudek se týká problematiky rozsahu a povahy práva sui generis upraveného Směrnici. Případ se týkal výše zmíněných společností, na jedné straně společenství žalobců The British Horseracing Board Ltd. a Jockey Club and Weatherbys Group Ltd. věnující se sestavování a vedení databází obsahujících velké množství informací o dostizích konaných ve Velké Británii a na druhé straně stojící společnosti William Hill. Mimo jiné tyto databáze obsahují rodokmen téměř milionu dostihových koní, informace o vlastnících, trenérech, žokejích, váhovém zatížení koní, názvy, místa a data závodů, délky jednotlivých tratí, kritéria pro účast v závodech, data uzávěrek přihlášek, výši startovního, konečný seznam koní a jezdců pro závody atd. Pravidelně je tak aktualizováno mnoho podrobných údajů, které nepostradatelně slouží k lepší orientaci při provádění sázek. Sázková společnost William Hill, v tomto případě tedy žalovaná strana, je jedním z nejdůležitějších organizátorů sázek ve Velké Británii, přičemž v její nabídce nechybí ani čím dál tím víc populárnější on-line sázení přes Internet.

---

⁶² Commission of the European Communities, Eighteenth Annual Report on Monitoring the Application of the Community Law (2000), Annex IV, Progress in Implementing Directives, COM (2001) 309 final.

⁶³ Loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les base de données, Mémorial A No 50 du 30.4.2001.

⁶⁴ Copyright and Related Rights Act, Number 28 of 2000, SG (2001) A/2632, 1.3.2001.

⁶⁵ Proceeding of the Court of Justice and the Court of first Instance of the European Communities. Week 8 to 12 January 2001, no. 01/01.

Na svých webových stránkách poskytuje informace o koních a jezdcích čerpané z databáze The British Horseracing Board Ltd. Z tohoto důvodu podala The British Horseracing Board Ltd. žalobu, ve které tvrdila, že společnost William Hill porušovala její práva na ochranu databází vyplývající ze Směrnice. V prvostupňovém řízení, ve kterém rozhodoval High Court of Justice of England and Wales, bylo dáno za pravdu žalobci. Společnost William Hill se však odvolala a odvolací soud, Court of Appeal, se pak dále obrátil na ESD s předběžnou otázkou podle článku 234 SES, která se týká interpretace několika ustanovení Směrnice:

1) Zahnuje jeden z výrazů

a) „podstatná část obsahu databáze“

b) „nepodstatné části obsahu databáze“

uvedených v článku 7 směrnice díla, údaje nebo jiné prvky pocházející z databáze, které však nemají stejné systematické nebo metodické uspořádání a individuální přístupnost jako prvky databáze?

2) Co znamená „pořízení“ v čl. 7 odst. 1 Směrnice? Především, zda mohou skutkové okolnosti a otázky uvedené ve výše uvedených odstavcích 24 až 31 představovat pořízení takového druhu?

3) Omezuje se „ověření“ podle čl. 7 odst. 1 Směrnice na to, že se čas od času zajistí, že informace obsažená v databázi je správná nebo že se nezměnila?

4) Co se rozumí v čl. 7 odst. 1 výrazy:

a) „kvalitativně podstatná část obsahu databáze“? a

b) „kvantitativně podstatná část obsahu databáze“?

5) Co se rozumí v čl. 7 odst. 5 Směrnice výrazem „nepodstatné části databáze“?

6) Především v každém případě,

a) znamená slovo „podstatný“ něco více než „nepatrný“ a, pokud ano, co?

b) znamenají slova „nepodstatná část“ pouze část, která není „podstatná“?

- 7) Omezuje se „vytěžování“ podle článku 7 Směrnice na přenos obsahu databáze přímo z databáze na jiný nosič, nebo zahrnuje také přenos děl, údajů nebo jiných prvků pocházejících nepřímo z databáze, bez přímého přístupu k databázi?
- 8) Omezuje se „zužitkování“ podle článku 7 Směrnice na zpřístupnění obsahu databáze veřejnosti přímo z databáze, nebo zahrnuje též zpřístupnění veřejnosti děl, údajů nebo jiných prvků pocházejících přímo z databáze, ale bez přímého přístupu k databázi?
- 9) Omezuje se „zužitkování“ podle článku 7 Směrnice na první zpřístupnění obsahu databáze veřejnosti?
- 10) Co se rozumí v čl. 7 odst. 5 Směrnice „činností v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo neodůvodněně poškozující oprávněné zájmy pořizovatele databáze“? Především, mohou skutečnosti a otázky výše uvedené v odstavcích 40 až 47 v kontextu skutečností a otázek výše uvedených v odstavcích 32 až 35 představovat takovou činnost?
- 11) Znamená čl. 10 odst. 3 Směrnice, že když nastane „podstatná změna“ v obsahu databáze, čímž je databázi, která takto vznikla, poskytnuta vlastní doba ochrany, že tato databáze je považována za novou a odlišnou databázi, včetně pro potřeby čl. 7 odst. 5?”

V některých směrech se předběžné otázky netýkají výkladu práva Společenství, tj. Směrnice, ale použití této Směrnice na konkrétní případ. V tomto směru je namístě přijmout názor Komise, že v rámci řízení o předběžných otázkách podle čl. 234 SES tyto otázky nepřísluší řešit ESD, ale že spadají do pravomoci vnitrostátního soudu a že v projednávané věci se ESD musí omezit na výklad práva ES. Podle ustálené judikatury ESD totiž v rámci řízení podle článku 234 SES, založeného na jasném oddělení funkcí vnitrostátních soudů a ESD, spadá veškeré posouzení skutkových okolností do pravomoci vnitrostátního soudu. ESD tudíž není příslušný pro rozhodování o skutkových okolnostech sporu v původním řízení, ani pro použití předpisů práva ES, které vyložil pro vnitrostátní opatření nebo skutkové okolnosti, neboť k tomu je příslušný pouze vnitrostátní soud. Posouzení některých skutečností týkajících se předmětné databáze tedy vyžaduje skutkové posouzení, které přísluší vnitrostátnímu soudu. Ve zbývajících částech je ESD příslušný pro rozhodování o předběžných otázkách.

Podle ustanovení Směrnice má tvůrce databáze, která vykazuje podstatnou kvalitativní nebo kvantitativní investici do získání, ověření či prezentace jejího obsahu, právo zabránit jednání spočívajícímu ve vyjímání či používání obsahu celé databáze nebo její podstatné části, přičemž hodnocení, zda se jedná o podstatnou část databáze, je třeba provádět jak z hlediska kvantitativního, tak i kvalitativního.

ESD však ve svém rozsudku stanovil, že při posuzování toho, zda byla konkrétní databáze vytvořena s vynaložením podstatné investice, a tudíž zda podléhá ochraně právem sui generis, je možné brát v úvahu pouze investice do získání, ověření či prezentování jejího obsahu. To znamená, že je tedy možné zohlednit pouze investice vynaložené na vyhledávání existujících nezávislých materiálů a jejich seskupení do databáze. Účelem ochrany prostřednictvím práva sui generis upraveného Směrnicí je podnítit zřizování systémů na ukládání a zpracování existujících informací, a nikoli vytváření nových materiálů, které se budou později moci seskupit do databáze.⁶⁶ Investice vynaložené na vytvoření obsahu databáze nemohou být pro tyto účely považovány za část investice do databáze. A toto se týká i výdajů spojených se sestavováním seznamu koní účastnících se závodů a jejich ověřování, které tvoří podstatnou část investic společnosti The British Horseracing Board Ltd. souvisejících s předmětnou databází, a tudíž podle citovaného rozsudku ESD nemohou být považovány za investice použité výhradně k získání, ověření či k prezentaci obsahu databáze.

Směrnice stanovuje, že vlastník práva na ochranu své databáze má právo zabránit jednání spočívajícímu ve vytěžování či zužitkování obsahu celé databáze nebo její podstatné části bez ohledu na to, zda byl obsah databáze zpřístupněn veřejnosti či nikoliv. Dále má také právo zabránit každému opakovanému či systematickému vytěžování či zužitkování nepodstatných částí obsahu databáze v případě, že by takovéto jednání nepřiměřeně poškozovalo oprávněné zájmy pořizovatele dané databáze. ESD dále v rozsudku vysvětlil, že jde o nedovolená jednání spočívající ve vytěžování nebo zužitkování, jejichž souhrnným důsledkem je reorganizace nebo zpřístupnění celého obsahu databáze nebo její podstatné části, bez souhlasu tvůrce takové databáze, jenž způsobuje vážnou škodu na investici, kterou tvůrce databáze vynaložil.

---

⁶⁶ Kocián, Alexandr; Šolc, Martin; Balaščík, Jiří. Právní ochrana sportovních databází. ECLN. 2005, č. 7, str. 6

Již bylo zmíněno, že podstatnou část lze z kvantitativního hlediska definovat jako vztahující se na objem dat vyjímaných z databáze anebo jinak používaných, a porovnat je s celkovou velikostí obsahu databáze.

ESD konstatoval, že informace zveřejněné na webových stránkách společnosti William Hill představují jen malou a nepodstatnou část obsahu databáze The British Horceracing Board Ltd. Z tohoto důvodu ani počínání společnosti William Hill, týkající se vyjímání a používání některých údajů, i když tady je nutno připustit i opakování a určitou systematickostí této činnosti, nemělo za cíl reorganizaci ani zpřístupnění celé nebo podstatné části databáze společnosti The British Horceracing Board Ltd. Tím tedy nebyly způsobeny vážné škody na investicích vynaložených společností The British Horceracing Board Ltd. na její vytvoření.

4.2 Rozsudky ESD ve věcech Fixtures Marketing Ltd. proti Oy Veikkaus Ab, Fixtures Marketing proti Svenska Spel AB a Fixtures Marketing Ltd. proti Organismos prognostikon agonon podosfairou AE.

Ve sporu před finským, švédským a řeckým soudem vystupovala jako žalobce společnost, která údajně získala právo organizátorů anglické a skotské profesionální fotbalové soutěže (Football Association Premier League, resp. Scottish Football League) výlučně používat rozpisy utkání těchto ligových soutěží v zahraničí. Žalovanými byly pořadatelé sázek na fotbalové zápasy, kteří pro své podnikání využívali údaje obsažené v uvedených databázích, aniž by se však se žalobci dohodli o platbách za toto využití. V případě rozpisu utkání anglické a skotské fotbalové ligy nebylo žádným problémem data získat, neboť organizátoři měli pochopitelný zájem na tom, aby rozpis byl znám řadu měsíců dopředu široké veřejnosti a byl snadno dostupný jak na internetu, tak v dalších sdělovacích prostředcích. Rozpisy byly také distribuovány v rámci jednotlivých ligových utkání v podobě tradičních brožurek pro fotbalové fanoušky.

Předběžné otázky, které položily ESD finský, švédský a řecký soud, se týkají harmonizované právní ochrany databází. Nedošlo sice k formálnímu rozhodnutí Velkého senátu ESD o spojení těchto věcí do jediného řízení, ve skutečnosti však tyto případy byly posouzeny společně, přičemž rozsudky na sebe úzce navazují jak v odůvodnění, tak i ve výrokové části, takže tvoří v podstatě pomyslný nerozdílný celek. Stejně tak k tomuto celku můžeme přiřadit výše uváděný případ ve věci The British

Horseracing Board Ltd. a další versus William Hill Organisation Ltd.. Všechny čtyři rozsudky ESD jsou z 9. listopadu 2004. Pokud šlo o údaje z databáze koňských dostihů, musela žalovaná společnost vyvinout větší úsilí, neboť z povahy věci je zřejmé, že nešlo o tak fixní datovou strukturu, jakou je organizační schéma ligové soutěže. I proto jsem tento případ popsal zvlášť a zbývající tři pak společně.

Překlad vybraných částí z odůvodnění rozsudku:

Pojem „vklad spojený s ověřením obsahu databáze“ musí být chápán tak, že zahrnuje prostředky používané ke kontrole správnosti prvků získávaných při zřizování databáze, jakož i za jejího fungování, s cílem zajistit spolehlivost informace v této databázi obsažené. Pojem „vklad spojený s předvedením obsahu databáze“ pak odkazuje na prostředky, které mají této databázi dát její funkci zpracovávání informací, a sice prostředky určené k systematickému či metodickému uspořádání prvků obsažených v této databázi, jakož i k organizaci jejich individuální přístupnosti.

Kvantitativní hledisko bere v úvahu vyčíslitelné prostředky a kvalitativní hledisko nekvantifikovatelné úsilí, jako je duševní úsilí nebo vynaložená energie. Získávání a shromažďování údajů tvořících rozpis fotbalových utkání nevyžaduje od profesionálních lig vynaložení zvláštního úsilí. Získávání a shromažďování je nerozlučně spjata s vytvářením těchto údajů, na kterém se tyto ligy podílejí, neboť jsou odpovědné za organizaci ligových soutěží ve fotbale. Pořízení obsahu rozpisu fotbalových utkání tudíž nevyžaduje žádný vklad, jenž by byl samostatný ve vztahu ke vkladu, který vyžaduje vytvoření údajů obsažených v tomto rozpisu.

Profesionální fotbalové ligy nemusí vynaložit žádné zvláštní úsilí ke kontrole správnosti údajů o utkáních ligových soutěží při sestavování rozpisu, neboť tyto ligy jsou přímo zapojeny do vytváření těchto údajů. Co se týče ověřování správnosti obsahu rozpisů utkání v průběhu sezóny, toto ověřování spočívá, jak vyplývá z vyjádření Fixtures, v přizpůsobení určitých údajů z těchto rozpisů v závislosti na případném odložení určitého utkání nebo kola ligové soutěže, o němž profesionální ligy rozhodnou nebo na němž se shodnou. Jak zdůrazňuje Veikkaus, takovéto ověření nelze považovat za ověření svědčící o podstatném vkladu.

Pořízení, ověření ani předvedení obsahu fotbalových utkání nesvědčí o podstatném vkladu, jenž by mohl odůvodnit poskytnutí ochrany z titulu zvláštního práva upraveného v článku 7 směrnice 96/9/ES.

Překlad výroku rozsudku:

Pojem „vklad spojený s pořízením obsahu databáze“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 Směrnice je třeba chápat tak, že označuje prostředky vynaložené na získání existujících prvků a jejich shromáždění v uvedené databázi. Nezahrnuje prostředky použité k samotnému vytvoření prvků tvořících obsah databáze. V kontextu sestavování rozpisu utkání pro účely organizace ligových soutěží ve fotbale tedy nezahrnuje prostředky vynaložené na určení dat, časů konání a soupeřících družstev u jednotlivých utkání těchto ligových soutěží.

Tyto rozsudky ESD ze dne 9. listopadu 2004 znamenaly konec nadějí tvůrců databází v oblasti sportu, jako jsou např. fotbal nebo dostihy, na získání dodatečných finančních prostředků pro sport účtováním poplatků sázkovým kancelářím za používání údajů z těchto databází.

5. K mezinárodní úpravě

Právní úprava ochrany databází na mezinárodní úrovni dopadá na úpravy v jednotlivých státech, které jsou vázány příslušnými mezinárodními smlouvami. Základním problémem ovšem je, že se dlouhodobě nedaří překlenout rozdíly v názorech na tuto problematiku. Základním sporem byl rozdíl mezi koncepcí kontinentální a angloamerickou úpravou „sweat of the brow“, kde však již dochází k významným změnám a angloamerické právní řády postupně tuto koncepci opouštějí. Zcela jiná je situace v oblasti práva sui generis, které se prakticky uplatňuje jenom v Evropě, i když jsou snahy o rozšíření této koncepce.

První mezinárodní smlouvou, ve které nacházíme úpravu autorskoprávní ochrany databází, je Bernská úmluva, která je účinná i v ČR. Na základě článku 2 odst. 5 této úmluvy se poskytuje ochrana sborníkům literárních a uměleckých děl, které jsou pro způsob výběru a uspořádání obsahu považovány za díla duševního vlastnictví. Dle článku 2 odst. 1 je ochrana poskytována také souborům jiných materiálů. Literární a umělecká díla zahrnují jakýkoliv výtvar v literární, vědecké či umělecké doméně, bez ohledu na jeho formu či vyjádření. Z úmluvy tak plyne smluvním státům povinnost chránit všechny originální databáze.

Na půdě mezinárodní obchodní organizace byla uzavřena dohoda TRIPS (v ČR účinná od 1.1.2000), která byla jednak inspirována Bernskou úmluvou a jelikož vznikala v době přípravy Směrnice, v mnoha ohledech ovlivnila i její znění. Ochrana se dle

smlouvy poskytuje souborům dat, nebo jiných materiálů, které z důvodu výběru nebo uspořádání obsahu představují jedinečný duševní výtvar, bez ohledu na jejich formu. Dle článku 10 odst. 2 je z této ochrany výslovně vyňata ochrana samotných údajů nebo materiálů.

Smlouvou, která postoupila ještě dál, je smlouva WCT z roku 1996, která se ve svých cílech v podstatě shoduje se Směrnicí. Základní myšlenkou preambule smlouvy je důležité, nicméně zatím spíše jen chtěné dosažení co nejúčinnější a co nejvíce jednotné autorskoprávní ochrany. Dle článku 5 smlouvy jsou chráněny databáze, jakožto soubory prvků v jakékoli podobě včetně elektronické, představující způsobem výběru nebo uspořádáním svého obsahu jedinečné duševní výtvary. Právní úprava nakládání s obsahem databáze existuje samostatně a nezávisle na ochraně databáze. Na základě článku 4 WCT se zaručuje autorům právo na rozmnožování děl, které se vztahuje i na elektronické databáze, a jejich uložení na libovolné médium se považuje za rozmnožování. Neřeší se však již otázka, jak posuzovat nakládání s dočasnou technickou rozmnoženinou. Autorům se dále poskytuje právo na sdělování databází veřejnosti včetně jejich zpřístupnění takovým způsobem, že každý k nim může mít přístup na místě a v čase dle své volby, zejména prostřednictvím počítačové sítě. Omezit práva, která přiznává WCT, mohou smluvní státy pouze ve zvláštních případech a zároveň takové omezení nesmí být v rozporu s obvyklým užíváním databází.

Na půdě WIPO pak došlo k vícero snahám o přijetí mezinárodní úpravy i v oblasti ochrany sui generis. Již připravené smlouvy však nebyly přijaty. Problémem je totiž přetrvávající rozpor mezi názory evropských států a zbytku světa na tuto otázku. Vzhledem k těmto problémům se objevily i názory, dle kterých by mohlo dojít k unifikaci na bázi soutěžního práva, nikoli tedy evropské koncepce práva sui generis.

Lze tak shrnout, že z hlediska mezinárodního se obecně uznává pouze autorskoprávní ochrana databází. Celkově nejednotná právní úprava a rozdílnost názorů působí mnoho potíží a výrazně oslabuje právní ochranu ve vztazích s mezinárodním prvkem.

6. Ochrana databází v ČR

6.1 Vývoj autorských práv v ČR

V České republice je prvním dokumentem zabývajícím se ochranou duševního vlastnictví císařský patent z 19.10.1846 č. 992 sb.z.s. Obsahoval principy ochrany děl literárních, hudebních a výtvarných proti mechanickému rozmnožování.

Další úpravu nacházíme v zákoně č. 197/1895 ř.z., o právech původců k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, přičemž na Slovensku se v té době zcela tradičně uplatňovala odlišná úprava, protože bylo součástí Uherska (zákon č. XVI z roku 1884).

V roce 1918 při vzniku samostatné Československé republiky byly obě tyto normy recipovány do tehdejšího právního pořádku. Následně v roce 1926 dochází k unifikaci právní úpravy v této oblasti zákonem č. 218/1926 sb.z.a.n. o právech původců k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Obsahoval všeobecná ustanovení, dále úpravu obsahu práv, jejich trvání a ochranu.

Po druhé světové válce byl tento zákon nahrazen novým zákonem č. 115/1953 o právu autorském. V této době došlo v zemi k velkým změnám politických i hospodářských podmínek, přičemž tento zákon tyto změny plně reflektoval. V roce 1965 byl přijat nový autorský zákon, částečně jako reakce na vznik nového občanského zákoníku rok předtím. Šlo v dané době o relativně progresivní normu, nicméně vliv tehdejšího politického a právního režimu byl stále značný.

Později se v souvislosti s rozvojem techniky a technických prostředků při tvorbě a využívání autorských děl objevuje množství problémů při řešení určitých situací, a to nejen v Československu. V 90. letech dochází k množství novelizací právě ve snaze přizpůsobit se nejen vývoji vědy a techniky, ale po změně politického režimu, i právním úpravám vyspělých demokratických států. I přesto zákon stále nevyhovoval zrychlenému vývoji v této oblasti, ku příkladu v otázkách ochrany počítačových programů, kde se odborníci ve světě přiklonili k aplikaci méně přísného kritéria původnosti programu, které splňuje podstatně větší množství programů.

Autorský zákon z roku 1965 se tak postupně stal nevyhovujícím jednak v souvislosti s tehdy probíhajícím procesem integrace ČR do EU, jednak v souvislosti s požadavky mezinárodních úmluv přijatých v tomto období.

Dne 7.4.2000 tak Parlament ČR schválil nový AZ, který nabyl účinnosti dne 1.12.2000.

Česká právní úprava ochrany databází v AZ tak vychází z právní úpravy ES. Text Směrnice byl začleněn do nově přijatého AZ, jednotlivá ustanovení byla převzata tak, aby zapadla do systému zákona, tedy do příslušných hlav a oddílů, takže právní úpravu týkající se ochrany databází není možné najít v zákoně na jednom místě, a je proto částečně nepřehledná. Ačkoliv se doporučuje obecně doslovné převzetí textu směrnic, čímž se má zabránit nepřesné transpozici, v našem případě byla převzata jen část Směrnice, a zejména šedesát úvodních recitálů, které představují velmi důležitý výkladový prostředek, bylo opomenuto.

6.2 Pojem databáze

Označení a pojem databáze dříve existovaly jenom v technických normách, nebo se objevily kupříkladu v zákoně č. 151/2000 Sb. o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, kde držitel telekomunikační licence k poskytování veřejné telefonní služby je povinen vést aktuální databázi všech svých účastníků veřejné telefonní služby, tedy telefonní seznam. Co se týče dřívější autorskoprávní ochrany databází, byla poskytována jenom v případě, že databáze splňovala podmínky pro přiznání ochrany ne jako databáze, ale jako dílo, tedy že byla výsledkem tvůrčí činnosti autora, resp. ochrana mohla být poskytnuta též dílu soubornému, tedy dílu, které se skládalo z alespoň dvou jiných autorských děl a jejichž uspořádání bylo výsledkem tvůrčí činnosti autora souborného díla.

Samotný pojem databáze se však v autorskoprávních předpisech objevil až s přijetím autorského zákona. V ustanovení § 88 odst. 1 AZ nacházíme definici databáze jako souboru nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření. Tato definice tak věrně přebírá ustanovení článku 1 odst. 1 a 2 směrnice a také recitálů 14 a 17 Směrnice. Výslovně se sice neuvádí CD-ROM a CD-i jako možné formy elektronické databáze, ani elektromagnetické či elektrooptické prostředky zpřístupnění, v definici jsou však zahrnuty implicitně.

Databáze tedy představuje nejen soubor autorských děl nebo údajů, ale i jakýchkoliv hmotných věcí za předpokladu, že jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a že jsou přístupné, byť třeba mechanickými prostředky. Jednotlivé

nezávislé prvky tvořící obsah databáze tedy nemusí patřit mezi díla autorská, každopádně však musí být samostatně využitelná. Uspořádání metodické je třídění databáze podle jejího typu a účelu, systematické z hlediska logického dle určitého systému.⁶⁷ Přístupové prostředky či forma vyjádření prvků jsou z pohledu vymezení databáze nepodstatné. Kupříkladu sbírka fotografií splňuje pojmové znaky databáze v případě, že jsou fotografie uspořádány v albech a jsou přístupné listováním v nich. Pokud bychom ale fotografie rozházeli v krabici, pak by chyběl znak uspořádání a takováto "sbírka" by nespĺňovala pojmové znaky databáze.

S rozvojem informačních technologií jsou v současné době jistě nejvýznamnější elektronické databáze, tedy zejména elektronické rejstříky z různých oblastí lidských činností. Zejména u těchto elektronických databází nebývá úplně jasné odlišení samotné databáze od počítačového programu, který databázi obsluhuje, tedy umožňuje vyhledávání v databázi a ukládání nových záznamů, přičemž je nutno uvést, že databázi nelze vůbec bez počítačového programu užívat. Jedná se ale o dva samostatné nehmotné statky, které jsou chráněny samostatně. Vezmeme-li v úvahu databázi, která není ani předmětem autorskoprávní ochrany ani předmětem zvláštního práva pořizovatele databáze, mohl by být předmětem autorskoprávní ochrany ještě počítačový program, který databázi obsluhuje.

Tzv. úřední databáze byly až do novelizace AZ zákonem č. 61/2006 vyjmuty z autorskoprávní ochrany, nyní jsou již autorskoprávně chráněny. Výjimku budou nadále představovat databáze, které jsou součástí právního předpisu.

AZ stanoví, které databáze jsou díly soubornými, tedy předmětem ochrany podle práva autorského, a které databáze jsou předmětem zvláštního práva pořizovatele databáze. Vymezuje tak vlastně v množině databází jednak podmnožinu souborných děl a jednak podmnožinu databází, které jsou předmětem zvláštního práva pořizovatele databáze. Z uvedeného plyne, že pak mohou nastat tyto možnosti:

- 1.) databáze není předmětem ani práva autorského ani zvláštního práva pořizovatele databáze, tedy nepodléhá ochraně podle AZ vůbec, nebo
- 2.) je pouze předmětem práva autorského, tedy souborným dílem, resp. quasi-dílem, nebo
- 3.) je pouze předmětem zvláštního práva pořizovatele databáze, nebo

---

⁶⁷ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křest'ánová V. Autorský zákon a předpisy související, Komentář. Praha: Linde, 2005, s. 13.

4.) je předmětem jak práva autorského, tedy dílem souborným, resp. quasi-dílem, tak zvláštního práva pořizovatele databáze.

Obsahem databáze jsou tedy jakákoli díla, nejčastěji jimi budou díla slovesná, fotografická, výtvarná, kartografická nebo jakékoli další prvky jak plyne i z recitálu č. 17 Směrnice. K užití chráněného díla se samozřejmě navíc vyžaduje souhlas autora. Zničením věci, jejímž prostřednictvím je databáze vyjádřena, nezanikají práva autorská, ani práva pořizovatele k dané databázi. Když někdo nabude věcné právo ke hmotnému substrátu databáze, neznamená to, že by automaticky nabyl právo autorské, nebo zvláštní právo pořizovatele. Tím je vyjádřen princip nezávislosti nehmotných práv na právech věcných. Databáze je tedy nezávislá na jejím hmotném substrátu.

V souladu s ustanovením recitálu 19 Směrnice nemůže být autorskoprávně chráněnou databází v žádném případě kompilace několika záznamů hudebních výkonů na CD, jelikož dle Směrnice nenaplnuje znak původnosti. Rovněž pak záznam, nebo audiovizuální, filmové, literární či hudební dílo jako takové nesplňují při výkladu v souladu se Směrnicí pojmové znaky databáze.

Jednostranné vzdání se nebo dohoda o vzdání se oprávněné ochrany databáze by byla neplatná, neboť oprávněný by se tak vzdával svých práv. Autorské právo však dle Listiny základních práv a svobod patří mezi základní práva lidská a občanská,⁶⁸ která chrání zákon a jsou nezadatelná a nezcizitelná,⁶⁹ tedy nelze je převést na jiného, předat nebo postoupit jinému, ani zadat jinak než zákonem stanoveným způsobem, přičemž zákon možnost vzdání se autorských práv nepovoluje.

6.3 Autorskoprávní ochrana databází

Databáze jako předmět autorského práva vzniká okamžikem jejího vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, kde se takovýmto vyjádřením myslí i vyjádření v elektronické podobě, nebo jakékoli jiné vnímatelné podobě, přičemž může být přístupné pouze omezenému okruhu osob, které ani danou databázi nemusí fakticky vnímat. Vznik tedy není podmíněn jejím zveřejněním, vyjádřením v hmotné či nehmotné podobě nebo dočasností či trvalostí, ani splněním jakýchkoli formálních náležitostí či

⁶⁸ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., článek 34: (1) Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.

⁶⁹ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., článek 1: Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.

úkonů.⁷⁰ Dle § 2 odst. 3 AZ se právo autorské vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2 AZ, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.

Dle § 10 AZ zahrnuje právo autorské výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. Osobnostní práva jsou spojená pouze s osobou autora a tento se jich nemůže vzdát, ani je převést. Představují vlastně práva morální, kdy autor má sám právo rozhodovat o zveřejnění databáze, právo osobovat si autorství, právo na nedotknutelnost databáze a dohled nad užíváním jinou osobou, zda se tímto užíváním nesnižuje její hodnota. Všechna tato osobnostní práva autor uplatňuje i po poskytnutí majetkových práv jiné osobě. Dle § 11 odst. 4 AZ osobnostní práva zanikají smrtí autora, zároveň však jeho smrtí vzniká časově neomezená postmortální ochrana autorského označení a způsobu užívání databáze. Ochrany se může domáhat kterákoliv z osob autorovi blízkých a vždy i právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce dle AZ.

Dle § 4 odst. 1 AZ se zveřejněním rozumí jednorázový akt spočívající v prvním oprávněném veřejném přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání, či jakémkoli jiném zpřístupnění databáze veřejnosti. Veřejností se v tomto případě míní všechny osoby a zveřejnění představuje autorovo první zpřístupnění databáze individuálně neurčeným osobám.⁷¹

Majetkové právo obsahuje především právo databázi užít, které spočívá v právu na rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování a sdělování databáze, resp. její rozmnoženiny. Někteří autoři definují majetková práva také jako skupinu zahrnující veškerá oprávnění kromě osobnostních práv. Až na výjimky se osobní užití pro soukromé účely nepovažuje za užití databáze. Dle § 24 a 25 AZ je dalším majetkovým právem právo na odměnu při opětovném prodeji díla uměleckého, anebo v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu. Majetková práva, stejně tak jako osobnostní práva, také nelze zcizit ani převést, autor však může jinému poskytnout oprávnění neboli licenci k výkonu práva dílo užít, tímto však jeho původní právo nezaniká, je pouze v rozsahu dohody povinen strpět zásah do svých práv. Dle § 27 odst. 1 AZ majetková práva trvají, pokud není dále stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. Tato doba se počítá vždy od prvního dne roku následujícího

⁷⁰ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová V. Autorský zákon a předpisy související, Komentář. Praha: Linde, 2005, s. 70.

⁷¹ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová V. Autorský zákon a předpisy související, Komentář. Praha: Linde, 2005, s. 60.

po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání. U děl spoluautorů se doba trvání počítá od smrti spoluautora, který ostatní přežil.

Uplynutím této doby se daná databáze stává volným dílem, které může každý bez dalšího užít, musí však respektovat výše uvedenou ochranu po smrti autora (§ 11 odst. 5 AZ) a případně i práva zveřejnitelů databáze zveřejněné až po uplynutí doby trvání majetkových práv, kdy takováto ochrana trvá už jenom 25 let od zveřejnění.⁷²

Databáze je předmětem autorskoprávní ochrany tehdy, splňuje-li definiční znaky souborného díla, resp. quasi-díla. Podle AZ se souborným dílem míní databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora (§ 2 odst. 5 AZ), dále je pak na základě § 2 odst. 2 AZ předmětem ochrany databáze, která je alespoň původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Citované ustanovení obsahuje i příkladný výčet databází, které jsou soubornými díly, tedy časopis, encyklopedie, antologie, pásmo a výstava. V AZ jsou tak oproti předchozí právní úpravě zahrnuty pod pojem souborné dílo všechny databáze s tvůrčím prvkem, přičemž ochrana se rozšiřuje i na soubory nedosahující jedinečnosti, ale pouze původnosti.

Autorskoprávní ochrana databází je tedy ochranou způsobu výběru nebo uspořádání obsahu souboru, tedy jeho struktury. Autorovi takového výběru nebo uspořádání nevznikají žádná práva k autorským dílům, popř. jiným prvkům zařazeným do souboru. Užitím souborného díla jsou vždy užita i jednotlivá díla do souboru zařazená. Souborným dílem je ku příkladu časopis, který je tvůrčí jak způsobem výběru jednotlivých článků a fotografií, tak i například uspořádáním obsahu do různých rubrik. Vydavatel, pro něhož šéfredaktor ke splnění povinnosti vyplývající z pracovního poměru tvůrčím způsobem vybral a uspořádal články a fotografie, je oprávněn s těmito články a fotografiemi nakládat pouze v rozsahu, v jakém mu autoři těchto děl oprávnění k užití poskytli. Pokud autoři vydavateli poskytli pouze svolení zařadit jejich dílo do souboru a vydat jej tiskem, není vydavatel oprávněn zpřístupňovat časopis prostřednictvím internetu ani v elektronické podobě na CD-ROM, natož udělovat třetím osobám oprávnění k takovému šíření.

Podmínky tvůrčího způsobu výběru a uspořádání obsahu, které určují stavbu souborného díla, jsou dány alternativně, to znamená, že stačí splnění alespoň jedné ze dvou výše uvedených podmínek, aby databáze byla dílem souborným, resp. byla

---

⁷² Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křest'ánová V. Autorský zákon a předpisy související, Komentář. Praha: Linde, 2005, s. 113.

chráněna jako dílo souborné. Například u encyklopedií může být tvůrčí pouze způsob výběru hesel a uspořádání obsahu je zpravidla abecední, tedy netvůrčí. Naopak pro některé databáze je určující, že obsahují vše z dané množiny, například soubor platných právních předpisů, ale tvůrčí je uspořádání do jednotlivých tematických celků. Autorem díla souborného jako celku je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala (§ 5 odst. 2 AZ). V souladu se zásadou pravdivosti a autorským principem může být autorem pouze fyzická osoba, která databázi přímo vytvořila, zaměstnanec či zhotovitel, nebo fyzická osoba pracující na objednávku. Právník nebo jakýkoliv zaměstnavatel či objednatel může k autorskoprávně chráněné databázi nabýt pouze oprávnění k výkonu majetkových práv autorských, nebo licenci.

Kolektivní díla tedy i iniciátorovi tvorby přiznávají pro jeho aktivní součinnost pozici autora, jedná se tedy o model autorskoprávní, kdy jsou databáze vytvářené z podnětu a pod vedením jedné osoby, pod jejímž jménem jsou také uváděna na veřejnosti, nicméně na tvorbě se podílí více autorů, jejichž příspěvky samostatně by však nebyli schopny samostatného užití. Kolektivní dílo je tedy dílem jediným a nedělitelným, jeho části nemají samostatně význam, navíc takto zhotovená zaměstnanecká díla nebo i díla na objednávku jsou dle AZ podřízena režimu zaměstnaneckých děl.

Práva pořizovatele v případě, že databáze vznikla v rámci plnění povinností plynoucích ze zaměstnaneckého vztahu, vznikají přímo zaměstnavateli. Pokud by se zároveň jednalo o autorskoprávně chráněnou databázi, uplatní se specifický režim zaměstnaneckého díla, kde je výrazně posíleno postavení zaměstnavatele. Ten je oprávněn vykonávat veškerá majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má právo zveřejnit dílo, upravit jej, zpracovat včetně překladu, spojit s jiným dílem, zařadit do díla souborného a uvádět dílo na veřejnost pod svým jménem a to i bez součinnosti se skutečným autorem. Všechna tato ustanovení AZ jsou dispozitivní a strany se od nich mohou odchýlit. Co se týče postoupení majetkových práv, tam až na výjimky potřebuje zaměstnavatel souhlas autora, na druhé straně autor nemůže povolit výkon těchto práv třetí osobě, pokud se na tom nedohodl se zaměstnavatelem. V případě ukončení pracovněprávního vztahu se nic nemění na již dříve vzniklém režimu a dílo se nadále považuje za zaměstnanecké. Z režimu zaměstnaneckých děl jsou vyloučeny databáze, které zaměstnanec nezhotovil pro zaměstnavatele, nebo se tak stalo nad rámec jeho povinností, nebo zcela mimo pracovněprávní vztah.

Zcela výjimečným bude institut díla nebo databáze tzv. školní. Takovou databázi

nebo dílo vytváří student v rámci plnění svých školních nebo studijních povinností. Autor je povinen umožnit svému vzdělávacímu zařízení užití díla na základě smluvní či zákonné licence, v některých případech i bezplatně. Dále může autor své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

Co se týče úpravy Směrnice, umožňuje v článku 4 odst. 2 a 3 existenci díla kolektivního a souborného vzniklého ve spoluautorství. Otázkou zaměstnaneckých souborných děl se však nezabývá a nechává tuto úpravu zcela na uvážení členských států.

6.4 Právo pořizovatele databáze

V souladu se Směrnicí byl v českém AZ zakotven nový institut práva pořizovatele databáze, jehož smyslem je, jak již bylo uvedeno výše, ochrana zájmů osoby, která jakkoli investovala do pořízení databáze, tedy nejen finančně, ale i časově, úsilím či energií. Tato investice směřuje k pořízení databáze, tedy k jejímu získání, ověření nebo předvedení. Právo pořizovatele není systematicky zařazeno ani mezi práva autorská, ani mezi práva související s právem autorským a tvoří tak samostatné majetkové právo upravené v AZ. Podle ustanovení § 105 AZ může právo pořizovatele databáze existovat souběžně s autorským právem k téže databázi či dílům do ní zařazených nebo souběžně se soutěžní ochranou, která je zaměřena na parazitní jednání jiných soutěžitelů.

Právo pořizovatele databáze stojí na pomyslné hranici mezi právem autorským a právem soutěžním. Pro blízkost s právem duševního vlastnictví mluví specifická oprávnění, jejich výlučnost nebo časovost, na druhé straně blízkost k ochraně proti nekalé soutěži je charakterizována vztahy zakládajícími odpovědnost a postihováním neoprávněných jednání. Cílem je zabránit nedovolenému zužitkování databáze neoprávněným uživatelem, přičemž se však ochrana nemá vztahovat na subdodavatele, ani na monopolní či dominantní soutěžitele na daném trhu.⁷³ Primárně se tak mají chránit databáze, na něž se nevztahuje autorskoprávní ochrana, sekundárně se chrání i obsah databází. V souvislosti s rozvojem informačních technologií se nejvýznamnějšími staly elektronické databáze, při kterých instituty jako ochrana obchodního tajemství či hospodářské soutěže nebyly s to zabránit neoprávněnému nakládání s nimi a proto vlastně vznikla na půdě EU celá myšlenka

⁷³ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová V. Autorský zákon a předpisy související, Komentář. Praha: Linde, 2005, s. 212.

ochrany zvláštního práva pořizovatele databáze. Nicméně i přesto se dnes ukazuje, že stále významnější roli by v této souvislosti měly hrát technologické prostředky ochrany, o kterých bude pojednáno níže.

Dle § 88 odst. 1 AZ předmětem zvláštního práva pořizovatele databáze je databáze, která představuje kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad do pořízení, ověření nebo předvedení jejího obsahu, bez ohledu na to, zda databáze nebo její obsah jsou předmětem autorskoprávní nebo jiné ochrany. Pořizovatelem databáze je fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba (§ 89 AZ).

Obsahem zvláštního práva pořizovatele databáze je právo na vytěžování a zužitkování, a to celého obsahu databáze nebo její kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části, a právo udělit jinému oprávnění k výkonu tohoto práva (§ 90 odst. 1 AZ). Vytěžování je pak definováno jako trvalý nebo dočasný přepis celého obsahu databáze nebo její podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoliv prostředky nebo jakýmkoliv způsobem (§ 90 odst. 2 AZ), tedy tak, že v podstatě odpovídá autorskoprávnímu pojmu rozmnožování (§ 13 AZ). Zužitkování je definováno jako jakýmkoliv způsob zpřístupnění celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části, a to rozšiřováním rozmnoženin, pronájemem, spojením online nebo jinými způsoby přenosu (§ 90 odst. 3 AZ), tedy v podstatě jako zpřístupňování obsahu databáze v hmotné i nehmotné podobě s tím, že půjčování (§ 16 AZ) originálu nebo rozmnoženiny databáze zužitkováním není. Právo pořizovatele databáze tak poskytuje ochranu obsahu databáze na rozdíl od autorskoprávní ochrany, která poskytuje ochranu tvůrčího výběru či uspořádání.

Zvláštní právo pořizovatele databáze trvá 15 let od pořízení databáze. Je-li však v této době databáze zpřístupněna, zaniká zvláštní právo pořizovatele databáze po 15 letech od prvního takového zpřístupnění (§ 93 AZ). Doba trvání se podle obecného pravidla v ustanovení § 27 odst. 7 AZ počítá vždy od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání (§ 94 AZ). Dále je třeba vzpomenout ustanovení § 88 odst. 2 AZ, dle kterého každý nový kvantitativně nebo kvalitativně podstatný vklad do databáze spočívající v doplnění, zkrácení či jiných úpravách má za následek nový běh práva, a to i opakovaně. Po uplynutí doby ochrany zvláštního práva pořizovatele se databáze stává volnou a každý jí může volně užít. Pokud by po uplynutí této doby došlo k podstatnému vkladu do databáze, původní databáze by byla již volnou, vzniklo by však zcela nové právo k celé změněné databázi. Vzhledem k tomu, že zvláštní právo pořizovatele databáze bylo v

našem právním řádu novinkou, stanovila přechodná ustanovení § 106 odst. 6 AZ, že předmětem tohoto práva jsou i databáze (§ 88 AZ), které byly pořízeny před účinností tohoto zákona, avšak nejdříve 15 let před tímto datem. K databázím podle ustanovení § 88 odst. 1 věta druhá AZ, které byly pořízeny po 1. prosinci 1985, tak vzniká na zbývající dobu zvláštní právo pořizovatele databáze.

Obdobně jako u práva autorského k soubornému dílu je pro právo pořizovatele databáze stanoveno speciální ustanovení o omezení tohoto práva ve prospěch oprávněného uživatele s tím, že pro pojem oprávněný uživatel platí obdobně, co bylo řečeno výše k omezení práv autorských k dílu soubornému. Podle ustanovení § 91 AZ tak do práva pořizovatele databáze, která byla zpřístupněna veřejnosti, nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části obsahu databáze nebo její části, a to k jakémukoli účelu, za podmínky, že tento uživatel databázi užívá běžně a přiměřeně, nikoli systematicky či opakovaně, a bez újmy oprávněných zájmů pořizovatele databáze, a že nezpůsobuje újmu autorovi ani nositeli práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

Do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze též nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část obsahu databáze pro svou osobní potřebu (s výjimkou vytěžování elektronické databáze), pro účely vědecké nebo vyučovací, uvede-li pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem, nebo pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení (§ 92 AZ).

Podle ustanovení § 90 odst. 6 AZ je právo pořizovatele převoditelné a zcizitelné. Pořizovatel tak nemusí poskytovat licenci oprávněnému uživateli, ale může translativním způsobem převést své právo jako takové na jeho nového nositele. Nicméně to samozřejmě nevylučuje, aby pořizovatel poskytl své právo i na základě licenční smlouvy. Z toho plyne, že jeho právo není neomezené a v případě poskytnutí oprávnění k výkonu svých práv jinému sice jeho právo nezaniká, nicméně je povinen strpět zásah oprávněným uživatelem v povoleném rozsahu.

V zásadní novele AZ došlo k přesnější definici některých termínů, již zmíněnou novelou AZ zákonem č. 61/2006 zákonodárce dále posílil ochranu databází vytvářených orgány státní správy, když vypustil odkaz na přiměřené použití § 3 písm. a) AZ, což se ovšem dotkne pouze společností, které vytěžují takovéto veřejné databáze pro svoji podnikatelskou činnost (např. společnosti, které rozšiřují databáze subjektů, přičemž tyto údaje samy stahují z obchodního rejstříku, což je případ tzv. systematického nebo

opakovaného vytěžování databází). Pochopitelně tímto není nikterak dotčeno právo tyto veřejné databáze používat běžným způsobem a vytěžovat kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části.

7. Technické prostředky ochrany autorských práv

S rozvojem moderních digitálních technologií dochází nejen k zjednodušení šíření a rozmnožování autorských děl (a to často nezákonného), ale zároveň ke vzniku technologických prostředků ochrany a tedy možnosti, jak toto šíření a rozmnožování kontrolovat. To vedlo k myšlence vytvořit vedle právní ochrany předmětů autorského práva také ochranu technickou, která by existovala paralelně vedle ochrany právní a spolu by vytvářeli preventivní funkci ochrany těchto předmětů autorského práva. Technologie tak mají za cíl usnadňovat prosazování práv jinak garantovaných právem autorským.

Kdybychom vycházeli z myšlenky, že technické prostředky ochrany jako takové jsou z principu dokonalé a nepřekonatelné, nemusela by se jim poskytnout již žádná další ochrana a zcela nepochybně by vedle právní ochrany plnily svou funkci. Jenomže i sebedokonalejší technický prostředek může být překonán, a tak je třeba poskytnout právní ochranu i těmto technickým prostředkům, a to nejen proti jejich prolamování, ale i proti určitým přípravným jednáním, zejména šíření prostředků sloužících k obcházení. Všechny tyto zakázané prostředky je však potřeba definovat velmi opatrně, neboť příliš široká definice by způsobila i zákaz prostředků, které mají i jiný účel než ohrožování autorského práva.

Autorské právo však upravuje i určité výjimky, tedy jednání sice autorem nepovolená, ale přesto legální, ku příkladu právo na rozmnožování pro soukromou potřebu, právo na citace atd. A tady se již dostáváme k největšímu problému technické ochrany autorských práv, skutečnosti, že technické prostředky jsou tzv. slepé a jejich využití nutně vede k tomu, že autor vlastně omezí i legální jednání, plynoucí z těchto výjimek. Je celkem logické, že takovéto prostředky neumí tyto výjimky reflektovat a zároveň udržet vysoký standard své účinnosti. Stanovení právního vztahu výjimek a omezení autorského práva k technickým opatřením tak představuje největší problém v oblasti technických prostředků ochrany autorských práv.

Technická ochrana se také označuje jako tzv. Digital Rights Management (DRM), kdy obecně můžeme hovořit o technických prostředcích v nejširším slova smyslu. Nejzákladnější dělení technické ochrany je pak dělení na:

- 1.) Prostředky sloužící ke kontrole přístupu k dílu, tedy umožňující držiteli práv rozhodnout se, kdy a za jakých podmínek získá uživatel k dílu přístup. Tento může být omezen s ohledem na čas, lhůtu nebo místo (dílo bude tedy přístupné jen v určitý okamžik, po určitou lhůtu nebo jenom v určitém místě), dále s ohledem na vnímající osoby, kdy přístup je umožněn jenom držiteli přístupového hesla, které získá například za poplatek. Omezení může být provedeno také s ohledem na množství, kupříkladu omezená četnost poslechu dané skladby, dále s ohledem na přístroj, prostřednictvím kterého lze dílo vnímat (jenom určitý druh přístrojů), nebo s ohledem na kvalitu vnímání díla, kdy je možno omezit bitrate skladby a nebo též nemožnost poslechu skladby v režimu stereo, ale jen mono.
- 2.) Prostředky, které slouží k omezení užití díla v autorskoprávním smyslu, kdy užití díla může být omezeno kvantitativně (je tedy možno vytvořit jenom určité množství rozmnoženin), prostorově, s ohledem na určitý přístroj, který lze k užití díla použít, tj. že nelze vytvořit kopii díla na určitý typ nosiče, atd.

Až doposud jedinou autorovou možností jak zabránit neoprávněnému užití díla byla tedy možnost dílo vůbec nedat veřejnosti k dispozici, tzn. nezveřejnit jej. Prostřednictvím technických opatření k ochraně díla však může autor kontrolovat přístup k dílu i po jeho zveřejnění. Již bylo uvedeno, že technické prostředky nemohou být dokonalé a neprolomitelné a je tedy na místě poskytnout právní ochranu i těmto technickým prostředkům ochrany. Dle některých autorů to může vést až ke vzniku určitého nového majetkového práva autorského, tzv. práva na přístup k dílu, tedy práva povolit nebo zakázat uživateli vnímání díla.⁷⁴ Dále tvrdí, že v blízké budoucnosti nás čeká odstranění trvalých kopií, které budou nahrazeny dočasnými. Existence trvalých rozmnoženin stejně vedla jen k využívání a vnímání „ad hoc“, a proto bude do budoucna spravedlivější, když si v případě zájmu člověk objedná skladbu nebo skladby prostřednictvím kapesního počítače s wifi připojením na internet tzv. on demand (po zaplacení a získání přístupu dochází k vytvoření rozmnoženiny díla v rámci paměti RAM počítače, nejde tedy o trvalou kopii na HDD počítače). Od počtu poslechnů skladby by se pak odvíjel i poplatek, čímž by se dělba nákladů stala spravedlivější, protože dnes

---

⁷⁴ Ginsburg, J., op. cit. sub 7

za CD platí všichni stejně, bez ohledu na fakt, zda si ho poslechnou pouze jednou nebo třeba milionkrát. Optimální do budoucna se však jeví spíše řešení, kdy bude věcí dohody mezi autorem a uživatelem, zda se dohodnou na trvalé rozmnoženině opravňující k časově a kvantitativně neomezenému vnímání díla, jak je to dnes obvyklé, nebo se dohodnou pouze na omezeném vnímání díla prostřednictvím uváděné technologie „on demand“, přičemž bude samozřejmě existovat rozdíl v cenách za tyto služby.

Prvním instrumentem v mezinárodní oblasti obsahujícím úpravu právní ochrany technických prostředků je smlouva WCT. Pod vlivem zejména afrických států se však neprosadil původní návrh této smlouvy a byla definována mnohem užší ochrana. Přijatý text článku 11 této smlouvy („Závazky týkající se technických prostředků“) zní následovně:

„Smluvní strany stanoví přiměřenou právní ochranu a účinná právní opatření proti obcházení technických prostředků, jež používají autoři v souvislosti s výkonem svých práv podle této smlouvy nebo podle Bernské úmluvy, a která omezují nakládání s jejich díly, k nimž příslušní autoři nedali souhlas, nebo která nejsou dovolena zákonem.“

V textu se tedy již neobjevuje zákaz přípravných jednání k obcházení, ale ukládá se smluvním státům pouze zajistit „přiměřenou právní ochranu a účinná právní opatření“. Formulace je tedy velmi obecná a je na úvaze každého státu, co se rozumí pod pojmem „přiměřená právní ochrana“.

Z článku 11 WCT ani neplyne povinnost národních zákonodárců upravit ochranu technických opatření tak, aby byla zachována omezení a výjimky z autorských práv. To samozřejmě neznamená, že by národní zákonodárce mohl takovouto úpravu připustit. Národní i mezinárodní právo obsahuje množství ustanovení a zásad, ze kterých plyne povinnost upravit autorské právo tak, aby byly dostatečně chráněny i zájmy společnosti, které jsou chráněny právě uvedenými výjimkami a omezeními autorského práva.

Nicméně, lze konstatovat, že cílem smlouvy v oblasti této ochrany není rozšíření autorských práv, ale zajištění dostatečné ochrany práv stávajících.

Vzhledem k tomu, že členem WCT jsou i ES, existuje i zde povinnost dodržovat její ustanovení. Rozhodujícím se stal článek 6 Informační směrnice. Celkem jednoznačně se zde projevuje fakt, že evropský zákonodárce byl nespokojen s konečným textem článku 11 WCT a v Informační směrnici se spíše přiblížil textu původního návrhu WCT, zejména v oblasti ochrany technických opatření.

Informační směrnice zakazuje určité prostředky sloužící k obcházení, kterými mohou být zařízení, výrobky, součástky, jakož i poskytování služeb. Pojem služba je

možno vykládat velmi široce, zahrnuje všechny nehmotné předměty, které mohou být předmětem mezinárodního obchodu a mají obchodní hodnotu. Do rámce této definice mohou být zahrnuty ku příkladu všechny formy počítačových programů.

Podle některých výkladů zahrnuje pojem služby i šíření návodů, k jejichž vytvoření je potřeba určitého na trhu ocenitelného úsilí, a to buď z pohledu obsáhlosti informace, nebo s ohledem na potřebu zvláštních znalostí. Jedná se však o velmi citlivou oblast svobody slova a v praxi je vždy důležité důkladně zvážit, zda by ten který konkrétní zákaz nebyl porušením uvedené svobody. Ostatně účelem existence autorského práva jako takového je podpora rozvoje a nikoli jeho zpomalování omezováním šíření relevantních informací.

Účinným technickým prostředkem, který požívá ochrany ve smyslu směrnice, je takový prostředek, který není schopný prolomit průměrný uživatel obvyklými prostředky. V případě nesplnění této podmínky nepoživají takové neúčinné prostředky žádné právní ochrany.

Prostředkem sloužícím k obcházení je takový prostředek, který je nabízen, propagován nebo uváděn na trh jako prostředek sloužící k obcházení, má vedle obcházení technických opatření omezený obchodní účel užití a je primárně navrhován, vyráběn, upravován nebo užíván za účelem umožnění nebo usnadnění obcházení.

Čl. 6 Informační směrnice ukládá členským státům zakázat nejen samotná obcházející jednání, ale i další jednání týkající se prostředků sloužících k obcházení, a to výrobu, dovoz, rozšiřování, prodej, pronájem, propagaci za účelem prodeje nebo pronájmu a držbu takových prostředků k obchodním účelům. Podmínkou odpovědnosti v případě obcházení je, že jednatel ví, že obchází ochranné opatření, nebo má dostatečné důvody vědět, že tak činí.

Zákaz přípravných jednání pak vychází z myšlenky, že ochranné opatření je dostatečně účinné na to, aby jej běžný uživatel neprolomil běžnými prostředky. Nicméně i průměrný uživatel dokáže tuto ochranu prolomit, když má k dispozici prostředky připravené profesionály. Logicky tak, na rozdíl od přímého obcházení, jsou přípravná jednání zásadně spojena s objektivní odpovědností, tedy následek nastupuje bez ohledu na zavinění.

Co se týče úpravy vztahu mezi technickou ochranou a legálními jednáními, evropský zákonodárce odstupňoval povinnost zajištění využívání výjimky s ohledem na stupeň veřejného zájmu. U výjimek, za kterými stojí specifický veřejný zájem, k zajištění dojít musí. Kdežto při rozmnožování pro soukromou potřebu, která veřejný zájem

nepředstavuje, nebo jen při širším výkladu, k zajištění dojít nemusí, ale jen může. Je to tedy otázkou dobrovolného uvážení státu.

Evropská úprava tedy stanovuje povinnost zavést opatření umožňující ve vymezených případech uživateli užití díla. Standardním je dobrovolné zajištění přístupu bez nutnosti prolamovat ochranu. Subsidiární činnost a intervenci v případě, že nedojde k dobrovolnému zajištění, pak poskytuje stát. Směrnice však nespecifikuje, jaká opatření mají členské státy přijmout.

Výjimku představuje skutečnost, že povinnost umožnit přístup v souladu s výjimkami a omezeními se dle směrnice výslovně nevztahuje na díla a jiné předměty ochrany, které jsou zpřístupněny veřejnosti, t.j. online. Cílem je umožnit rozvoj služeb "on demand".

Lze tedy závěrem konstatovat, že co se týče především úpravy vztahu mezi ochrannými opatřeními a omezeními autorského práva a z toho vyplývajícího práva na odstranění technické ochrany, směrnice stanovuje pouze cíle úpravy, ale prostředky jakými toho dosáhnout už nespecifikuje.

Úprava DRM technologií v českém AZ ve znění před zásadní novelou byla nepřesná a odchylovala se od evropských směrnic, protože v době příprav AZ v letech 1999 – 2000 ještě nebyla znění příslušných směrnic definitivní a zákonodárce tak vycházel pouze z jejich návrhů a dále z textu příslušných mezinárodních dohod (zejména TRIPS). Ustanovení jsou zařazena do hlavy I dílu 5 AZ. Seznam jednání se nijak neliší od seznamu požadovaného směrnicí a zahrnuje jak přímé prolamování ochrany, tak i přípravná jednání. Až do zásadní novely ponechal zákonodárce v podstatě nevyřešenou jednu z nejdůležitějších otázek souvisejících s technickou ochranou, tedy otázku vztahu této ochrany k výjimkám a omezením autorského práva. Předtím bylo totiž nezbytné vykládat příslušná ustanovení v souladu se směrnicí, kdežto nová úprava již zavedla povinnost autora, zajistit přístup v daných případech. Problematická nadále zůstává otázka, co dělat v situaci, kdy se tak nestane. Nicméně ze současné úpravy plyne subjektivní právo pro uživatele na umožnění takového jednání.

8. Alternativní metody řešení sporů z autorského práva

Nejen pro spory v oblasti práv autorských je standardně zaveden postup řešení těchto sporů obecnými soudy. Jen stěží si však lze představit, že by se jenom jedna metoda pro všechny typy sporu mohla přizpůsobit odlišnostem, které mohou některé případy vyžadovat. A tady nacházíme smysl alternativních metod řešení sporů, tedy metod, které neprovádí soudy. Zřejmě nejčastěji praktikovanou alternativou k soudnímu řízení představuje rozhodčí řízení, neboli arbitráž. V podstatě se však jedná jen o jakési zjednodušené řízení před soudem, kde nestranný odborník v dané oblasti závazně rozhoduje ve sporu a určuje stranám práva a povinnosti. Neznamená to však, že by arbitráž nebyla pro určité typy sporů vhodnou metodou.

Zejména v autorskoprávní oblasti se velmi vhodnou alternativní metodou řešení sporů zdá být tzv. mediace. Je to dobrovolný, neformální proces, na kterém existuje shoda všech stran sporu, usměrňovaný neutrální třetí osobou, tedy mediátorem, která pomáhá stranám nalézt shodu, porozumět si a dosáhnout kompromisu a dohody výhodné pro obě strany. K nejnámějším organizacím, které nabízejí mediaci jako jednu z metod řešení sporů, náleží WIPO nebo American arbitration Association. Stejně tak jako řízení před soudem není vhodným postupem pro všechny spory, ani mediace nemůže být vhodná pro úplně všechny spory. Její nesporné výhody ve srovnání se soudním řízením však spočívají:

- 1.) v množství času potřebného pro vyřešení sporu,
- 2.) finančních nákladech s tím spojených,
- 3.) nestrannosti mediátora, mlčenlivosti účastníků,
- 4.) odbornosti osob vedoucích proces,
- 5.) a v míře možnosti stran ovlivňovat a kontrolovat průběh procesu tak, aby vyhovoval jejich potřebám, a ovlivňovat jeho výsledek.

Ad. 1.) Řešení sporů prostřednictvím mediace zpravidla trvá od několika desítek minut či několika hodin až po několik dní. Jen málokdy se stane, že by mediace trvala déle než měsíc.

Ad. 2.) Finanční náklady na urovnání sporů prostřednictvím mediace jsou nižší než v řízení před soudem. Strany často nejsou zastoupeny advokátem, i když jsou i situace, kdy se pro složitost případu bez advokáta neobejdou. Postavení advokátů je v rámci mediace odlišné, a tak i v tomto případě je tu možnost ušetřit, protože spor v mediaci je především věcí stran. Právní zástupci působí jen jako určitá pojistka, že strany neuzavřou nevýhodnou či jinak vadnou dohodu. Hodina práce mediátora při Arbitrážním

a mediačním centru WIPO je stanovena na 300 až 600 USD, nebo 1500 až 3500 USD za den, což ve sporech s mezinárodním prvkem není vůbec mnoho.

Ad. 3.) Pro řízení před soudem je až na výjimky typická veřejnost, mediace je naopak záležitostí důvěrnou. Strany i mediátor jsou vázány mlčenlivostí (její rozsah lze omezit dohodou), proto je mediace vhodná pro spory v oblasti práv duševního vlastnictví, kde se typicky jedná o citlivých a důležitých zájmech.

Ad. 4.) Důležitou stránkou mediace je odbornost. Nestáčí porozumět jenom právní stránce sporu, ale mediátor musí porozumět zájmům jednotlivých stran. Proto instituce zabývající se mediací disponují seznamy mediátorů s různou specializací.

Ad. 5.) V mediaci strany vybírají procesní pravidla a určují podmínky urovnání sporu. Mediátor nerozhoduje závazně daný spor, toto právo náleží stranám, které také mohou kdykoli svobodně opustit mediaci. Jedná se o konflikt sporných stran a jenom tyto strany jej mohou vyřešit. V centru pozornosti stojí skutečné zájmy a potřeby jednotlivých stran a neřeší se tedy jenom faktické právní pozice. Strany tak vzájemně lépe chápou vzájemné postavení a mohou vytvářet řešení přijatelnější pro všechny, přičemž všechny strany mohou „vyhrát“, narozdíl od řízení před soudem, kde jedna strana musí vždy „vyhrát“ a druhá „prohrát“. To, že strany dobrovolně dosáhnou dohody, má pak příznivý účinek také na dodržování této dohody. Statistiky obvykle uvádějí 70% - 80% případů, kdy dohoda dosažená prostřednictvím mediace je dodržována dobrovolně bez nutnosti státního donucení. Praxe mediačního centra při WIPO v Ženevě je důkazem úspěšnosti mediace v oblasti sporů z autorských práv a dalších práv duševního vlastnictví.

V našem AZ můžeme nalézt využití mediace při uzavírání kolektivních a hromadných smluv dle ustanovení § 102. Činnost zprostředkovatelů sice může smluvním stranám usnadnit sjednávání zmíněných smluv, nicméně nelze ji považovat za mediaci. Ve zmíněném paragrafu totiž nalézáme některé instituty, které významně nabourávají základní principy mediace. V ustanovení § 102 odst. 4 AZ se uvádí, že zprostředkovatelé mohou stranám předkládat i své vlastní návrhy, čímž dochází k zásahu do zásady svobody stran disponovat samostatně řešením jejich sporu. Ve stejném odstavci najdeme formulaci, že nevznese-li žádná ze stran do 30 dnů od předložení návrhu zprostředkovatele námitky k takovému návrhu, pak se má za to, že strany návrh přijaly. Toto rovněž představuje zásadní zásah do svobody samostatně disponovat svým sporem. Takovéto řešení ovšem neznamená, že by byl postup v AZ špatný, jen nespĺňuje podmínky definice mediace a je tedy řešením svého druhu.

Největší překážky smírného řešení sporu představuje již zmíněné problematické sdělování citlivých informací, dále rozpor mezi objevováním společných zájmů

a maximalizováním společných zisků na straně jedné a maximalizováním pouze svých vlastních zisků na straně druhé, kde platí, že čím více získá jeden, tím více ztratí druhý.

Další překážkou je tzv. rozpor mezi „majitelem“ konfliktu a zástupcem ve sporu. Často se stává, že neexistuje prakticky žádná motivace pro to, aby advokáti začali spolupracovat, zvláště když mají jejich klienti dostatek finančních prostředků. Takový způsob zastupování klienta vede často k řešení před soudem a v podstatě tak poškozují zájmy klienta, i když tento problém je samozřejmě problémem etiky tohoto stavu.

Posledním problémem je způsob, jakým lidská mysl zpracovává informace, reaguje na riziko a nejistotu a činí závěry. Definovány jsou tak tzv. averze k riziku, averze ke ztrátě a efekt kontextu.

Averze k riziku neznamena nic jiného než, že většina lidí dá přednost jistotě menšího zisku před nejistou šancí získat možná větší prospěch, jenomže taktéž možná nic.

Averze ke ztrátě znamená způsob uvažování, kdy většina lidí, aby se vyhnula jisté ztrátě (například při dohodě, jenž představuje kompromis), se pokusí využít nejisté šance, a to i přesto, že očekávaná ztráta z takového riskování může být mnohem větší než jistá výhra.

Nejzajímavějším aspektem averze ke ztrátě je tzv. efekt kontextu. Znamená, že to, zda je něco vnímáno jako zisk nebo ztráta, a to zisk či ztráta určitého druhu, záleží na výběru referenčního bodu. Kontext, v němž je určitá událost ukázána buď jako ztráta, nebo nikoli, může ovlivnit jednání lidí, i když z ekonomického hlediska by obě situace vyhlíželi identicky.

9. Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví

V rámci členských států EU vždy existovala relativně vysoká úroveň právní ochrany v oblasti duševního vlastnictví. I tak však rozdíly v národních právních úpravách stěžovali účinné vynucení práv v této oblasti. Proto jsou zřetelné tendence k zefektivnění a zvýšení této ochrany přímo v evropském právu, a to jednak formou harmonizace mnoha institutů, dále pak vytvořením komunitárních nástrojů v podobě ochranné známky ES a průmyslového vzoru ES. I přesto se však v praxi ukázalo, že samotná kvalitní právní úprava k ochraně nepostačuje a že současně je potřeba nalézt efektivní nástroje k vynucení těchto práv. V boji proti tak rozšířenému padělání a pirátství totiž samotná právní úprava nepostačí, je potřeba přijmout efektivní normy

k donucení s odstrašujícím účinkem, zejména v trestněprávní rovině, protože finanční pokuty a postihy se jeví dlouhodobě jako neefektivní, nebo jenom málo efektivní. Neustále je také potřeba vyrovnávat úroveň ochrany v jednotlivých členských státech, neboť právě toto bylo využíváno porušovateli práv, kteří svou pirátskou a padělatelskou činnost soustředili do zemí s méně účinnou ochranou.

Na půdě EU byla proto tato problematika projednávána dlouhodobě. Nejdříve byla přijata tzv. Zelená kniha o boji proti padělání a pirátství ve vnitřním trhu a to dne 22. října 1998. Na ní navázal tzv. Akční plán na zlepšení a posílení způsobu boje proti padělání a pirátství v rámci vnitřního trhu ze dne 30. listopadu 2000. V návaznosti na tyto dokumenty byla dne 29. dubna 2004 přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady o vynucení práv k duševnímu vlastnictví (2004/48/ES). Toto datum nebylo nijak náhodné, ale záměrné, směrnice byla přijata těsně před rozšířením EU o nové členské státy (1.5.2004), čehož smyslem bylo zabránit dalšímu oddálení jejího schválení. Pokud by se tak nestalo, navržený text by pak musel být projednáván i s novými členskými státy. Tato směrnice proto byla přijata narychlo, což se pochopitelně negativně projevilo na její kvalitě. Všechna na jedné straně kontroverzní, na druhé straně však efektivní opatření, která návrh obsahoval, byla v zájmu rychlého přijetí a kompromisu vypuštěna, čímž byla schválena směrnice, která postrádá účinné nástroje v boji proti padělání a pirátství.

Text směrnice vychází v mezinárodní oblasti z dohody TRIPS, v evropském právu navazuje na nařízení Rady č. 1383/2003 o celních opatřeních proti zboží porušujícím některá práva duševního vlastnictví, které se mimo jiné také ukázalo jako nedostatečné. Směrnice harmonizuje jak některé hmotněprávní, tak i procesněprávní instituty k vynucení práv k duševnímu vlastnictví. Působnost směrnice je však omezena na oblast soukromého práva, když v článku 2 odst. 3 písm. b), c) výslovně stanoví, že se nevztahuje na trestní předpisy. Tímto se však připravila o možnost efektivního boje proti pirátství a padělatelství, čímž jde paradoxně přímo proti svému cíli vymezenému v článku 3 odst. 2, dle kterého právní prostředky ochrany proti porušování práv mají mít odrazující účinek.

Odrážející funkce byla také opuštěna u institutu náhrady škody. Původní návrh Komise totiž obsahoval náhradu škody ve výši dvounásobku obvyklých licenčních poplatků, ale ve směrnici samotné už náhrada škody odrážející funkcí nemá, byla přijata tradiční koncepce ve výši odpovídající skutečně vzniklé újmě. Směrnice také dává členským státům možnost přijetí speciální právní úpravy pro případy, kdy dojde

k jednání porušujícímu právo duševního vlastnictví, aniž by to porušovatel věděl, nebo mohl rozumně předpokládat.

Směrnice v čl. 3 ukládá členským státům ve formě obecné povinnosti přijmout účinná, spravedlivá a odrazující opatření, která nesmí být zbytečně složitá, nákladná a zdlouhavá. Kritika v této oblasti byla již učiněna výše.

Dle čl. 4 přísluší právo požádat o použití příslušných opatření a postupu majitelům práv duševního vlastnictví, osobám oprávněným užívat tato práva, kolektivním správcům a organizacím zastupujícím zájmy autorů.

V čl. 5 směrnice je upravena otázka domněnky autorství, resp. vlastnictví práv. Autorovi je usnadněno dokazování, že je vlastníkem, resp. autorem příslušného předmětu duševního vlastnictví. Vycházejíc z tradiční úpravy Bernské úmluvy postačí, pokud je na díle obvyklým způsobem uvedeno autorovo jméno.

Dále směrnice obsahuje povinnost porušovatele předložit příslušné důkazy (čl. 6), opatření na ochranu důkazů (čl. 7), právo na informace (čl. 8), prozatímní a preventivní opatření (čl. 9), opatření k nápravě (čl. 10), soudní zákazy (čl. 11), alternativní opatření (čl. 12.), ustanovení o náhradě škody (čl. 13), náklady sporu (čl. 14) a zveřejnění rozhodnutí (čl. 15).

Již výše byly zmíněny konflikty mezi cílem, jenž si směrnice stanovila a zvolenými prostředky ochrany. Směrnice také zapomíná na definici padělání a pirátství. Pro samotnou implementaci směrnice byla stanovena lhůta dvou let, končící 29.4.2006. I díky uspíšenému přijetí má tato směrnice obecnější charakter a členským státům tak byl poskytnut pro harmonizaci širší prostor. Požadavky předepsané směrnicí představují minimum, které měli přijmout všechny členské státy, přičemž jim není bráněno v tom, aby ochranu podle vnitrostátních potřeb rozšířily, případně aby zachovaly starší úpravu, pokud byla pro majitele práv k duševnímu vlastnictví výhodnější. Tady se ale dostáváme opět k situaci, jenž vede k výsledku nestejně úrovně ochrany v jednotlivých státech, která logicky není žádoucí, a tak lze jen opětovně negativně zhodnotit unáhlené přijetí směrnice.

V českém AZ se nachází úprava správních deliktů v hlavě VI, v § 105a jsou definovány přestupky fyzických osob, v § 105b správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob. Dle § 105c odst. (4) správní delikty v přenesené působnosti projednává v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu byl správní delikt spáchán, dle odst. (6) stejného paragrafu pokuty vybírá a vymáhá orgán, který je uložil. Příjem z pokut je příjmem rozpočtu, ze kterého je hrazena činnost orgánu, který pokutu uložil.

Samostatný zákon č. 221/2006 zpracovává směrnici Evropského parlamentu o vymáhání práv duševního vlastnictví a upravuje prostředky sloužící k vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Osoby oprávněné, tj. osoby oprávněné vymáhat práva podle tohoto zákona jsou oprávnění vlastníci či majitelé práva dle příslušného zákona na ochranu průmyslového vlastnictví, osoby oprávněné podle zvláštních právních předpisů užívat práva (zejména nabyvatelé licence, profesní organizace ochrany práv, organizace oprávněné zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví).

10. Závěr

Kromě relativně bezproblémové autorskoprávní ochrany databází vyvolává největší spory evropská koncepce právní ochrany pořizovatelů databází, tedy ochrany *sui generis*. Symbolizuje určitý trend odklonu od ochrany tvůrčích děl ve prospěch ochrany investic. Dle některých názorů takto zvolená úprava spíše poškozuje zájmy společnosti a brání rozvoji a pokroku. Tyto názory mají především za to, že skutečným cílem úpravy je podpora zájmů informačních monopolů a evropského trhu databází na úkor zbytku světa a náklady běžných uživatelů. Jednou z nejpostiženějších skupin jsou zcela logicky různé nekomerční, vědecké a vzdělávací instituce, které neoplývají nadměrným množstvím finančních prostředků, a proto nemají často přístup k příslušným databázím, pro svůj výzkum tak potřebným. I díky těmto argumentům a skutečnosti, že koncepce práva *sui generis* se prosadila zatím vlastně jenom v Evropě, není zcela vyloučeno, že později může být celosvětově přijata úplně jiná koncepce a právo *sui generis* opuštěno i v Evropě. Nicméně, lze uvést argumenty, proč se tak doposud nestalo a proč je ochrana *sui generis*, byť ne dokonalou, ale přesto zatím nej přijatelnější koncepcí nepochybně potřebné ochrany investic do pořízení databáze.

Typickou alternativou představuje soutěžní právo. Ostatně ještě samotný návrh evropské směrnice původně obsahoval mnohé soutěžně-právní prvky. Největším nedostatkem této koncepce ochrany je skutečnost, že je poskytována pouze ve vztahu k soutěžitelům, nikoli uživatelům. Dalším problémem této koncepce je nejednotnost úpravy soutěžního práva v jednotlivých zemích.

Další často uváděnou alternativou je smluvní ochrana. Smlouvou se zaváže uživatel k určitému jednání a v případě jeho porušení zpravidla následuje sankce. Opět se zde však dostáváme k téměř stejnému problému. Smluvní ochrana totiž váže jen účastníky smlouvy a nemůže postihnout nakládání s databázemi třetí stranou. Často se proto uvádí smluvní ochrana kombinovaná s technickými prostředky ochrany databází.

Tyto však sami o sobě zatím neumí řešit některé závažné problémy, zejména jakým způsobem umožnit přístup uživatelům, kterým tento nárok plyne z výjimek stanovených v jednotlivých autorskoprávních úpravách. Kromě toho lze tyto elektronické prostředky ochrany často obejít nebo na čas vyřadit z provozu. I z tohoto důvodu je současným trendem poskytovat právní ochranu samotným technickým prostředkům ochrany. Do budoucna není tak těžké představit si technické prostředky, které se úrovni své ochrany blíží dokonalosti (i když není to otázka jednoduchá a zcela jednoznačná). Jen stěží si však lze představit způsob řešení výjimek, když technické prostředky jsou typicky definovány jako tzv. slepé. Nakonec samotná Informační směrnice EU stanovuje pouze cíle v této oblasti, nikoli již nástroje, kterými mají být tyto cíle dosaženy.

S technickou ochranou pak souvisí vkládání nadbytečných dat do počítačových programů obsluhujících databáze. Jedná se však pouze o preventivní prostředek, který nezamezuje samotnému neoprávněnému kopírování nebo rozmnožování, nicméně umožňuje jednoduché prokazování neoprávněného užití a působí tak částečně preventivně.

Mezi další nástroje ochrany se někdy řadí institut know-how, obchodního tajemství. Zcela zásadním cílem je však databáze zveřejňovat a ne uchovávat v tajemství, a proto je tento princip tedy v této oblasti zajisté nepoužitelný.

Lze tak uzavřít, že v rámci evropského trhu se koncepce práva sui generis jeví jako, i když ne dokonalá, stále nejefektivnější. Ostatně lze konstatovat, že se nenaplnily obavy z množství soudních sporů a komplikací, které odpůrci této koncepce předpokládaly. Efektivnější se spíše jeví uvážít některé menší změny stávající úpravy. Často se zmiňuje v původním návrhu Směrnice obsažená úprava zákonných licencí pro tvorbu odvozených děl v případě dominantního postavení či státního monopolu pořizovatele. Tyto by bylo dále možné rozšířit i na užití databází pro vědecké či vzdělávací účely. Další změnu by mohly představovat tzv. vedlejší produkty, tedy databáze, které vznikají jako vedlejší produkt k hlavní činnosti, přičemž by se takovýmto databázím ochrana neposkytovala. Ku příkladu telefonní seznam vzniká jako vedlejší činnost při provozování telekomunikačních služeb. Tato teorie vychází z myšlenky, že v případě práva sui generis se jedná o jakési účelové právo, nikoliv přirozené, proto nelze ochranu poskytnout vedlejším produktům, u kterých chybí přímý vztah mezi investicí a výsledkem.

Zcela jiný trh představuje případ USA, kde se v souvislosti s ním prosazují jiné instituty ochrany. Proto bude i nadále velmi složité najít společnou cestu k unifikaci,

nemluvě o méně vyspělých státech, které o ochranu v podstatě vůbec nemají zájem, neboť nejsou ani producenty významnějšího množství databází.

Seznam použité literatury a pramenů

Švestka, J., Knappová, M., a kol. Občanské právo hmotné. III. svazek. 3. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002

Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. Autorský zákon a předpisy souvisící. Komentář. 2. vyd. Praha: Linde, 2005

Mark J. Davison, The Legal Protection of Databases, Monash University, Victoria

Stacino, M-C., Ferre, J.-M., De Pover, A.-M. In-Depth Study of the EU Directive of 11 March 1996 on the Legal Protection of Databases, s. 18;
(<http://www.eurogeographics.org/ExpertGroups/wg1/In-depht.pdf>).

Kocián, Alexandr; Šolc, Martin; Balaščík, Jiří. Právní ochrana sportovních databází. ECLN. 2005, č. 7, str. 6

Hugenholtz, P.B. Implementing the European Database directive
(<http://www.ivir.nl/publications/hugenholtz/PBH-RIDA2000.doc>)

Leščinský Jan, Právní ochrana databází

<http://www.ivir.nl/files/database/index.html>

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?lang=cs&num=79959391C19020203&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL>

<http://www.ksb.cz/ecln/show.php?id=58&iss=15>

http://www.epravo.cz/v01/index.php3?s1=Y&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=1&recid_cl=30363&typ=clanky&PHPSESSID=69bb8764b0ad15f1dc932fa468b72f47

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_006/c_00620050108cs00040004.pdf

<http://www.pravoit.cz/view.php?navezclanku=dopady-novely-autorskeho-zakona-na-oblast-ict&cisloclanku=2006090001>

<http://www.isvs.cz/legislativa/patri-uredni-databaze-vsem.html>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Database>

<http://www.earchiv.cz/down/eeurope/bangemann.pdf>

www.ala.org/ala/washoff/woissues/copyright/dbprotection/databaseprotection.cfm

http://www.codata.org/data_access/linn.html

<http://www.sciencemag.org/cgi/content/full/281/5378/786>